

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra literární kultury a slavistiky

Bakalářská práce

Leoš Šimánek a literární a nakladatelská kultura

Autorka: Iva Večeřová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Aleš Kozár, Ph.D.

Pardubice 2022/2023

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Iva Večeřová**
Osobní číslo: **H20193**
Studijní program: **B0288A090002 Historicko-literární studia**
Téma práce: **Leoš Šimánek a literární a nakladatelská kultura**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

1. Úvod – cíle práce, metodologie, použité zdroje a literatura 2. Obecné informace o autorovi a jeho díle
3. Obrazy dané země (příroda, civilizace, historie aj.) 4. Žánr cestopisu, charakteristika stylu, expresivita,
formy orientace na čtenáře 5. Kontext současných cestopisů, časopisy, nakladatelství 6. Závěr

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- FAKTOROVÁ, Veronika. Mezi poznáním a imaginací. Praha : ARSCI, 2012.
- HELLER, Jan M. Obraz druhého v českém cestopise 19. století. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020
- HRABAL, Jiří (ed.) Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.
- KAŠPAR, Oldřich: Cesty českého cestopisu. Literární noviny, roč. 12, 2001, č. 19, s. 5.
- KITTNAŘOVÁ, Hana. Současné vývojové tendence žánru cestopis. (diplomová práce) 2013.
- MACURA, Vladimír. Básnický cestopis, in: Poetika české meziválečné literatury (proměny žánrů), Praha : Československý spisovatel, 1987. s. 33-54.
- MACHALA, Lubomír, ed., a kol. *Panorama české literatury 2: po roce 1989*. Praha: Euromedia Group k.s. – Knižní klub, 2015.
- MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika češtiny. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 84 s. ISBN 80-210-4973-4.
- MIŇOVSKÁ-PICKETTOVÁ, Vanda. Popis v uměleckém cestopise – český cestopis 19. století, Česká literatura, 1998, roč. 46, č. 4, s. 370-405.
- PILÁŘOVÁ, D.: Pár slov k beletristickým průvodcům (cestopisným fejetonům a reportážím). Nové knihy, roč. 41, 2001, č. 32/33, s. 4–5.
- POSPÍŠILOVÁ, V. Cesty a cestování v jazyce a literatuře: sborník příspěvků z konference. Ústí nad Labem: Univerzita J.E.Purkyně, 1995.
- ROZHON, V. Čeští cestovatelé a obraz zámoří v české společnosti. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005, s. 5-10. ISBN 80-86493-18-0.
- SCHILDBERGER, František. Podoby české literární reportáže. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 215 s. ISBN 80-210-9656-1.
- SVATOŇ, Vladimír. Na cestě z centra na okraj – z města na venkov, in: Cesty. Pojem-metafora-žánr, uspoř. Oldřich Král, Zdeněk Hrbata. Praha : Centrum komparatistiky, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2004. s. 113-125.
- ŠVÉDA, Josef. Reprezentace 'pravého Američana a Spojených států amerických v českých cestopisech od 70. let 19. století po první světovou válku. Česká literatura 63, 2015/3
- TRÁVNÍČEK, Jiří a Zdeněk ŠIMEČEK. *Knihy kupovati...: Dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2015.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Aleš Kozár, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2023**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji:

Práci s názvem Leoš Šimánek a literární a nakladatelská kultura jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

28. 3. 2023

jméno a příjmení autora v. r.

Iva Večeřová

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na osobnost cestovatele Leoše Šimánka a jeho místo, které zaujímá v literární i nakladatelské kultuře. V této práci se zabývám i historickým vývojem cestopisů a míst. Zkoumám specifický styl tohoto žánru a také způsob vyprávění. Vyprávěním se budu zabývat nejen z pohledu Šimánka, který cestopis napsal, ale také ze strany čtenáře. Tyto skutečnosti budu dokládat na ukázkách z jednotlivých knih.

Klíčová slova

Cestopis, cestovatelé, diashow, knižní trh, Leoš Šimánek, nakladatelství, Severní Amerika

Annotation

The Bachelor thesis focuses on the personality of the traveller Leoš Šimánek and his place, which he occupies in literary and publishing culture. In this work I also deal with the historical development of travel books and places. I deal with the specific style of this genre and also the narrative mode. I will deal with the narrative not only from the point of view of Šimánka, who wrote the travelogue, but also from the reader. I will substantiate these facts in samples from individual books.

Keywords

Book market, diashow, Leoš Šimánek, North America, publishing house, travelers, travelogue

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli s realizací bakalářské práce. Zejména děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doktoru Mgr. Aleši Kozárovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za jeho čas, podporu, trpělivost, vhodné poznámky k tématu a za osobní i online konzultace za účelem diskuse o řešené problematice.

Obsah

Úvod.....	10
1 Žánr cestopisu, charakteristika stylu, expresivita, formy orientace na čtenáře	12
1.1 Cestopis	12
1.2 Historie cestopisů	17
1.2.1 Starověk	17
1.2.2 Středověk	18
1.2.3 Novověk.....	21
2 Kontext současných cestopisů, nakladatelství	25
2.1 Historie současného knižního trhu	25
2.2 Nakladatelství.....	26
2.2.1 Činnost nakladatelství.....	26
2.3 Leoš Šimánek a nakladatelská kultura	27
2.3.1 Překladatelská činnost.....	28
3 Obecné informace o autorovi a jeho díle	30
3.1 Šimánkův život	30
3.2 Šimánkova tvorba	31
4 Sebe prezentace, diashow, web.....	33
4.1 Sebe prezentace	33
4.2 Diashow.....	34
4.3 Web	35
5 Obrazy dané země (příroda, civilizace, historie, aj.)	37
5.1 Vztah Leoše Šimánka k Východním Čechám.....	37
5.2 Jazyk, kooperace autora se čtenářem, grafická stránka knih	38
5.2.1 Jazyk, kooperace autora se čtenářem	39
5.2.2 Grafická stránka knih.....	47
5.3 Témata v Šimánkových knihách	48
5.4 Kompozice	51
6 Závěr	53
7 Summary	55
8 Seznam použité literatury	57
9 Seznam příloh	60
10 Přílohy.....	61

Úvod

Moje bakalářská práce bude obsahovat sedm kapitol, včetně úvodu a závěru. Po úvodu následuje teoretická část, v níž se budu zabývat problematikou cestopisu a jeho historií. Zabývám se také nejstaršími zmínkami o tomto žánru. Budu věnovat dostatečný prostor světovému a českému cestopisectví, cestovatelům a literátům, kteří jsou zároveň autory svých cestopisů. Kapitola bude zaměřená na žánr cestopisu, jeho charakteristiku, expresivitu a orientaci tohoto žánru na čtenáře. Druhá kapitola je rovněž součástí teoretické části. Zabývá se problematikou současného knižního trhu (nakladatelství, cestopisy). Následující kapitola pojednává o životě a tvorbě Leoše Šimánka. V další kapitole budu věnovat prostor i jeho diashow a webům, na kterých se prezentuje.

V praktické části budu porovnávat obrazy daných zemí, konkrétně v této práci budu srovnávat tři země Kanadu, Spojené státy americké a Českou republiku. Budu vycházet z rozdílů, na které Šimánek poukazuje ve svých knihách. Čtenáře budu seznamovat se Šimánkovými příběhy z míst, která navštívil.

Sedmou kapitolu tvoří závěr, ve kterém budou shrnuta výsledná zjištění mých otázek. Tato část zároveň uzavře moje bádání v této bakalářské práci.

Toto téma jsem zvolila, protože k němu chci přinést nové poznatky a zároveň objasnit a shrnout dosud zjištěné záznamy z oblasti světového i českého cestopisectví, protože se domnívám, že tomuto tématu není věnována taková pozornost, jakou by si téma jednoznačně zasloužilo. Cestopisy jsou zajímavým žánrem, který se nachází na pomezí beletrie a odborné literatury.

Cílem mojí bakalářské práce bude představení Leoše Šimánka jako cestovatele a spisovatele, který je známý svými cestopisnými knihami, a především svými diashow, a to nejen v České republice, ale také v zahraničí, například: v Německu. Budu usilovat o důstojné a vhodné představení Šimánka všem lidem, kteří ho do této doby neznali či od něj nečetli žádnou knihu. Čtenářům, kteří mají Šimánka a jeho tvorbu v oblibě, přinesu nové informace. Součástí bakalářské práce bude spojení jeho osobnosti s knižní tvorbou a vzpomínkami, které získal na svých dobrodružných cestách. Informace budu čerpat z odborných knih a různých

webových stránek. Všechny zdroje naleznete přehledně seřazené v soupisu bibliografických údajů, který bude umístěn na konci bakalářské práce.

V mé práci se budu zabývat otázkami: *Jakým způsobem se znalosti a zkušenosti Leoše Šimánka odrážejí a prolínají v jeho knihách? Jak souvisí používání jazykových prostředků v jeho knihách s ovlivňováním čtenáře? Jak vypadá kompozice v Šimánkových knihách? Jakým způsobem se Šimánek sebeprezentuje? Jakým způsobem se Šimánek angažuje v nakladatelské kultuře?*

Všem mým zjištěním bude věnováno dost času a prostoru.

I. Teoretická část

1 Žánr cestopisu, charakteristika stylu, expresivita, formy orientace na čtenáře

Žánr cestopisu byl v české literatuře hojně rozvíjen. Česká literární věda se zabývala historií cestopisů a zejména pak cestopisy devatenáctého století.

1.1 Cestopis

V práci se budeme zabývat žánrem cestopisu, který se v této podkapitole pokusíme teoreticky vymezit. Lexikon literárních pojmů definuje žánr cestopisu takto:

„Cestopis je próza zachycující průběh putování objevovaným zeměpisným prostorem. Cestopis je žánrová forma stojící na pomezí krásné a věcné literatury, příp. publicistiky, jejímž tématem bývá obyčejně popis cizí země. Vedle popisu krajiny obsahuje poznatky o zvláštностech zeměpisných, společenských, kulturních, národopisných, aj. a vylíčení autorových subjektivních zkušeností, postřehů a příhod. Patří k žánrovým formám s dlouhou tradicí a najdeme ho takřka v každé kulturní oblasti.“¹ Tato definice by se mohla stát předmětem další polemiky, jelikož cestopis nemusí být psán výhradně v próze. Píší se i veršované cestopisy, např. *Dojmy z mé cesty* (1912) Františka Špačka.

Ať už má cestopis podobu prózy nebo poezie, vždy by měl podávat čtenáři spolehlivý obraz o konkrétní zemi, městě nebo přírodě. Cestopis by měl být psán autorem, který dané místo osobně navštívil, a který je schopen čtenáři přiblížit prostřednictvím knihy svůj pohled na prostředí, v němž se pohybuje.

Historikové Pavera a Všetická uvádějí v Lexikonu literárních pojmů ještě další definici cestopisu: „Cestopis chápeme jako „kulturní“ a „diskursivní“ jev, který v podstatě vstupuje do dynamiky vztahů mezi autorem, čtenářem a společností.“²

Je tedy zřejmé, že cestopis musí čtenářům podávat svědectví (formou odborné terminologie) o jevech, se kterými se autor příběhu setkává během cesty. Zároveň cestopis musí působit velmi věrohodně a autenticky, protože autor tu líčí svoje zážitky čtenáři, čímž prakticky vtahuje čtenáře do cestopisu, tedy, jak uvádí Pavel Šidák „Cestopis je žánr výrazně

¹ PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, s. 59.

² Tamtéž, s. 11.

„hybridní“, tj. nejspíše překračuje hranice mezi beletrií a ne-beletrií; nebo lépe řečeno: jde o žánr bytostně dvojdomý, má současně tendenci směřovat k naučnému či publicistickému pólu a zároveň k beletrizacním postupům a funkcím.“³

Kubíček také hovoří o jednom typu cestopisu, tzv. cestopis dvojího času: Povaha cestopisu dvojího času způsobuje to, že cestopis jako žánr, který uskutečňuje setkání s odlišnou realitou, poskytuje svědectví o tom, jak určité motivy působí: směrem „ven“, tedy k procestované krajině a směrem „dovnitř“ to vede k uvědomění si vlastní odlišnosti. [...] Cestopis popisuje jednotlivé motivy, které jsou analyzované a fungují uvnitř i mimo text. Souvisí s tím, jakým způsobem jsou tyto motivy spojeny s každodenním životem, uměním či politikou. Cestování je stejně jako psaní cestopisů kulturní praxe srovnatelná se symbolickými akty typu stavění pomníků či slavení svátků, má však specifické vlastnosti.⁴ Tím Kubíček myslí, že uchovává důležité geografické a leckdy i historické důkazy o zemích v jednotlivých stoletích (rozloha země, přírodní podmínky, obyvatelé, kulturní památky atd.).

Kubíček dále uvádí, že:

Cestopis dvojího času rozdvouje figuru vypravěče způsobem, že se cestopis odehrává ve dvou časových rovinách. První rovina je čas autorova vyprávění a druhá je časem vypravovaných příběhů. Ten vytváří iluzi přítomného dění a na druhé straně ji ruší.⁵ U Šimánka k této iluzi dochází v momentě, kdy se čtenář ztotožňuje se Šimánkovými příběhy a čtenářův názor se mění v částech, ve kterých Šimánek přechází do přítomnosti, např. sděluje-li Šimánek svému čtenáři, že se právě nachází v chalupě, sedí u stolu a tyto příhody vypráví svým příbuzným. Tímto specifikem se budu následně zabývat v praktické části.

Dagmar Mocná v Encyklopedii literárních žánrů napsala: „Zvláštní charakteristikou cestopisu je, že jakýkoliv pokus o jeho přesné žánrové vymezení předem selhává. Některé současné encyklopedie sdělují, že definice není možná, a proto se v tomto důsledku zavádí pojem cestopisná literatura.“⁶

---

³ ŠIDÁK, Pavel. *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 29.

⁴ KUBÍČEK, Tomáš. *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 11.

⁵ Tamtéž, s. 14.

⁶ MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2004, s. 75.

Ovšem jsou také lidé, kteří zastávají názor, že přesné vymezení cestopisu neexistuje.

„Cestopis stojí mezi dokumentární aktuálností a estetickou funkcí. Zprostředkovává směr, kterým se orientuje historická skutečnost. Překračování horizontu jinakosti otevírá perspektivu, v níž se identita určitého společenství tvoří v dialogu s jiným společenstvím.“⁷ V cestopise se projevuje napětí mezi dokumentární věrností a subjektivním zážitkem. Ukazuje se v nich, jakým směrem se vydává společenský zájem v současné době, což se odráží na zájmech čtenářů.

Jiří Hrabal Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy charakterizuje žánr: Cestopis obvykle vzniká s cílem přiblížit to, co je cizí, co je jiné; učinit ono cizí součástí společně sdílné kulturní zkušenosti. [...] Do jaké míry je tedy cestopis objevováním a do jaké potvrzováním kulturní encyklopedie, protože přiblížit jiné znamená toto jiné interpretovat a interpretaci podmanit.⁸

Pro čtenáře se stává dramatisace důležitým faktorem při výběru cestopisu. Mocná *Encyklopedie literárních žánrů* sděluje: „Dramatisace událostí je součástí podoby cestopisu, který čerpá z koše narativních (vyprávěcích) postupů, které využívají i žánr dobrodružné literatury, jejímž hlavním rysem je střídání dějových prostorů.“⁹

Schildberger naopak dospěl k závěru: „Zajímavost cestopisu je spojena s originalitou, přitažlivostí námětu a je dána prostým faktem vzdálenosti a klimatickými i kulturními odlišnostmi.“¹⁰

Snahou autorů je, aby byl cestopis autentický, resp. zprostředkoval čtenáři autentický příběh: „Cílem heterogenních textů je záměr zprostředkování autentické skutečnosti s cizím prostorem a odlišnými kulturami.“¹¹ „Autentičnost se nemusí opírat o skutečné poznání

---

⁷ Tamtéž, s. 10.

⁸ Tamtéž, s. 5.

⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰ Tamtéž, s. 14.

¹¹ FAKTOROVÁ, Veronika. *Mezi poznáním a imaginací: podoby obrozenského cestopisu*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2012, s. 5.

cestovatelů, ale zakládá se na různých prožitých zážitcích.“¹² Z tohoto odstavce vyplývá, že Faktorová považuje za důležité, že v cestopisech se nemusí vždy zabývat skutečným životem konkrétního cestovatele, nýbrž zážitky, které na cestách zažili.

Autora při psaní jeho cestopisu často ovlivňuje *genius loci* (duch místa).¹³ Tento útvar je spojený s cestovatelem více než by se mohlo na první pohled zdát, protože každý cestovatel, který vykonává cestu do neznámé oblasti na několik měsíců nebo dokonce let, a zároveň je odkázán sám na sebe či na skupinu přátel, se kterými cestuje (Šimánek), tak vnímá čas zcela odlišným způsobem než běžný čtenář, což se odráží v jeho textech. Texty v knihách takto písících cestovatelů jsou naplněny nejrůznějšími detaily, které by běžný čtenář nepovažoval důležité pro uchování. Je-li cestovatel v cizím prostředí, tak ho jednotlivé faktory ovlivňují daleko více než, kdyby cestopisné knihy psal v prostředí domova. Budu-li konkrétní, tak při Šimánkových výpravách čas utíká pomalu, protože on se pohybuje v přírodě, a proto je silně ovlivňován duchem místa, resp. prostředím, ve kterém se nachází a ve kterém se snaží zorientovat.

Dalším symbolem souvisejícím s cestopisem je motiv cesty. Král a Hrbata se shodují na myšlence:

„Mezi důležité symboly, které jsou neodmyslitelně spojeny s cestopisem, patří motiv cesty, která je spojena s bytím. Cestou totiž dává člověk svému ubytování ve světě další rozměr. Cesta je i tajemství, které budí představivost. Účel cesty vyplývá z jakési příčiny díky, které cesta vzniká a za jakým cílem vzniká.“¹⁴ Můžeme tedy říct, že cesta jakožto trasa je základním prvkem epického vyprávění. Cestopis vzniká vyjádřením cesty. Cestovatelé navštěvovali cizí země, jelikož toužili po exotice, po dobrodružství, ale také po prozkoumání nových míst.

Se zajímavou úvahou přišel Vladimír Papoušek, totiž: „Co vlastně vidí cestovatel? Dívá se do vnějšího světa, který ho obklopuje, aby nám o něm podal zprávu, nebo může být

---

¹² Tamtéž, s. 6.

¹³ V římské mytologii byl *Genius loci* duch ochraňující určité místo, často býval zobrazován jako had nebo jako postava s rohem hojnosti, ale v současné době má toto označení význam specifické identity dané oblasti než jakési místní ochraňující síly

¹⁴ KRÁL, Oldřich, a HRBATA, Zdeněk. *Cesty: pojem-metafora-žánr*. 1. vydání. Praha: Centrum komparatistiky, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2004, s. 15.

zahleděn do vnitřního světa, kde neexistuje možnost cokoliv přímo vidět, ale z neviditelnosti vychází síla, která vše uzavírá do idejí a představ.“¹⁵

Dalším nezbytným faktorem, který ovlivňuje cestopis je samotný cestovatel. Rozhoň jej charakterizuje takto: Cestovatel je každý, kdo se vypravil přinejmenším za hranice a není tu důležité za jakým účelem. [...] Cestovatel je každý, jehož působení v cizích zemích vyústilo v poznávání neznámého a nového, ale hlavně toto poznání bylo zprostředkováno pro společnost.¹⁶

Cestovatelé vstupovali do cizích míst s jistým očekáváním, chtěli dokonale poznat cizí zemi. Cestovatel obvykle vnímá a interpretuje cizí zemi prostřednictvím zkušeností a kritérií své vlasti. Odtud často spisovatelé cestopisů čerpají srovnání, témata konfrontují a osvětlují poměry. Typickým znakem cestopisu je blízkost autora a vypravěče. Tento fakt lze doložit na tvrzení, které konstatuje Hrabal: „Historický aktér je současně textovým subjektem, a tedy se řídí specifickými zákonitostmi fikčního světa; podléhá konvencím žánru, rétorickým strategiím určitého literárního diskursu.“¹⁷ „Předmětem našich rozborů zůstává svědectví o tom, zda se jedná o pocity přímo vyjádřené, což mohou být dojmy ze setkání s jiným etnikem.“¹⁸

Cestopis je často srovnáván s dalšími žánry, ve kterých se objevují záznamy příběhů z cest. Často se cestopis přirovnává k bedekru.¹⁹ Toto tvrzení však není jednoznačné, a proto si v dalším odstavci vysvětlíme, jaké jsou mezi nimi rozdíly.

Mocná hledá rozdíl mezi bedekrem a cestopisem s odkazem na Vladimíra Macuru:

„Bedekr podává spíše statický soubor informací o dané oblasti, kdežto cestopis je budován především na více či méně dynamické osnově jediného, konkrétního putování (V. Macura), které provází různě tematizovaný emotivní a poznávací zážitek pisatele. Cestopis je dále zakládán na časoprostorové distanci od domova, který začíná odjezdem a končí návratem. Pro cestopis je důležitější získání kulturně civilizačního napětí než napětí vznikající

---

¹⁵ PAPOUŠEK, Vladimír. *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 18.

¹⁶ Tamtéž, s. 8.

¹⁷ Tamtéž, s. 14.

¹⁸ Tamtéž, s. 15.

¹⁹ Průvodce, který má podobu tištěné publikace a popisuje zemi a zajímavé oblasti a místa

geografickou vzdáleností.“²⁰ V bedekru bývá subjekt anonymní a neosobní, proto často nebývá konkretizován.

Mocná se také zajímá o předpoklady, které jsou nezbytné pro rozvoj cestopisu:

„Hlavním předpokladem rozvoje cestopisu je vlastní zraková zkušenost a následně nutnost popisu vizuálního zážitku slovy. Mezi hlavní zdroje cestopisu patří ústní reference (pověsti a příběhy spojené s tématem) a literární reference (cestopisy předchůdců; odborně zaměřená pojednání – geografie, kultura a historie). Umělecká hodnota cestopisu nezávisí jen na atraktivitě procestované země, ale i na dispozicích tvůrce – temperament, rozhled, kritéria, zájmy, pozorovací schopnosti.“²¹

Hrabal konstatuje, že: „Cestopis obvykle vzniká s cílem přiblížit to, co je cizí, co je jiné; učinit ono cizí součástí společně sdílné kulturní zkušenosti.“²² Zároveň v knize pokládá otázku: „Do jaké míry je tedy cestopis objevováním a do jaké potvrzováním kulturní encyklopedie? Přiblížit jiné znamená toto jiné interpretovat a interpretaci podmanit.“²³

1.2 Historie cestopisů

Následující kapitola zachycuje informace týkající se historického vývoje cestopisů v českých zemích i ve světě. Historii zde zachycují od starověku až do současnosti. Podkapitola se také zabývá proměnami cestopisů, důležitými informacemi o českých a světových cestovatelích a jejich literárních dílech, které jsou vhodným způsobem spojeny s historií.

1.2.1 Starověk

Cestopisy se objevovaly už v antice. Pavera a Všeticka uvedli:

„V mezopotamské literatuře vznikl epos o Gilgamešovi (2. tisíciletí př. n. l.), ve starořecké literatuře *Ílias* a *Odyssea* (2. pol. 8. stol. př. Kr.). Již v té době lze rozpoznat dvě základní tendence v zobrazování skutečnosti, resp. fikce. Na jedné straně je to tendence

---

²⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2004, s. 75.

²¹ Tamtéž, s. 75.

²² HRABAL, Jiří. *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 5.

²³ Tamtéž, s. 5.

tíhnoucí k podání skutečnosti s cílem upoutat čtenáře a poskytnout mu přitažlivé vyprávění; druhý typ představuje analogii k současnému sci-fi či utopiím.“²⁴

O prvních autorech cestopisů se zmiňuje Kittnarová:

„Autory prvních cestopisů jsou řecký učenec Hekataios (Cesty po světě, asi 550–480 př. n. l.), kartaginský mořeplavec Hannon, který sepsal kolem r. 500 př. n. l. zprávu v punštině o plavbě podél západního pobřeží Afriky, zachovanou v řeckém překladu pod názvem *Periplús* (Obepnutí).“²⁵

Pausaniás cestoval po Řecku, což odráží v cestopisu *Cesta po Řecku* (160 n. l.). Další významnou osobností, která napsala knihu s cestopisnými prvky, byl Caesar (*Zápisky o válce galské*, 58 př. n. l.).

1.2.2 Středověk

V období středověku se rozvíjí dva typy cestopisů: smyšlené cestopisy či cestopisy zobrazující skutečnost. Od 9.-13. století se rozvíjí bohatá tradice geografické literatury židovské a arabské: Abú Sa'dí (*Ovocný sad*, 1257).

Ve středověku byly velmi známé a oblíbené dva velice rozdílné cestopisy, které byly přeloženy do češtiny. Marco Polo napsal cestopis *Milion* (1298). Žánr této knihy se vymezuje velmi obtížně, často je přirovnáván k cestovnímu průvodci, populárně naučné příručce nebo zábavné knize. Kniha je rozdělena do tří částí, jimiž se Ohler podrobně zabývá: Obširný úvod informuje o cestě Markova otce a strýce na dvůr Velkého chána, o jejich návratu jako chánových vyslanců k papeži, o nové cestě k Mongolům, jíž se účastnil i Marco a o jejich návratu po čtrnácti letech. Hlavní část popisuje provinční města respektive kraje mongolské říše, které Marco Polo poznal na zpáteční cestě. Třetí část přináší příspěvky o Rusku aj.²⁶

---

²⁴ PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, s. 59.

²⁵ KITTNAROVÁ, Hana. *Současné vývojové tendence žánru cestopis*. Praha, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury. Obhájeno 2013-09-06. URL:<<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/59553>>.

²⁶ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. 1. vydání. Praha: H & H, 2003, s. 380.

Druhý cestopis s názvem *Cesty rytíře Jana z Mandevillu* (1356 nebo 1357), napsal Jean de Bourgogne. Druhý cestopis se liší od prvního tím, že je z velké části smyšlený.

První česky psané cestopisy pochází z 15. století a týkají se diplomatických cílených do západních zemí. V období středověku psal cestopisy Václav Šašek z Bírčkova (*Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa*, 1465–1467).

Důležitou součástí vyprávění cestovatelů a spisovatelů je fakt, že si přes knihy sdělují informace, které mohou být staré mnoho století. Dnešní spisovatelé, tak mohou porovnávat autory nebo místa, která se postupem času a století vyvíjí, liší a modernizují, zároveň je tím také možné uchovávat kulturu, ať už v podobě tradic, slavností, svátků nebo v proměně a vývoji samotného obyvatelstva, které se přizpůsobuje dané době a požadavkům, které na ně doba vyvíjí. V určitém období se mění vztah k jednotlivým zemím, např. v 16. století bylo Chorvatsko kvůli válkám a vládě Turků neoblíbené, ale v dnešní době je Chorvatsko pro Čechy jednou z nejoblíbenějších destinací.

Ve středověku byly cesty členěny do různých skupin podle cíle, který měly splňovat. Věřící lidé vykonávali náboženské cesty, mladí šlechtici vykonávali kavalírské cesty, na kterých se učili slušnému chování a jízdě na koni. Dále se uskutečňovaly rekreační cesty a cesty za zdravím, které pomáhaly k regeneraci sil a zlepšení fyzického i psychického zdraví. U studentů si však největší oblibu získaly vzdělávací cesty.

Mocná se často vyjadřovala k období renesance: „V renesanci poutavost imaginárních cestopisů překonává popisy objevitelských cest Kolumbových, Cortése, Magalhãese.“²⁷

Konec 15. století je často vyobrazován jako století velkých zámořských objevů. Asi nejslavnější takovou cestou je objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem, kterému se věnuje i dnes již klasická medievistická práce Norberta Ohlera věnovaná cestování. Ohler tvrdí, že: „Kryštof Kolumbus používal nákladní plachetnici na cestách do Ameriky při jeho plavbách.“²⁸ [...] „Kryštof Kolumbus načrtává pracovní a průzkumný program, jehož se držel

---

²⁷ MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2004, s. 76.

²⁸ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. 1. vydání. Praha: H & H, 2003, s. 69.

během své první plavby do Ameriky. V noci zapisoval, co se stalo přes den či jakou vzdálenost urazil v noci.²⁹

Ohler se rovněž věnuje o Kolumbovu deníku: „Kolumbův palubní deník pojednává o jedné z nejdůležitějších objevitelských cest v dějinách.“³⁰

Po objevení Ameriky se začínal velmi rychle šířit zájem o cestopisnou literaturu, která si u čtenářů získávala stále větší oblibu. Vycházely cestopisy, které líčily zámořské objevy španělských a portugalských mořeplavců. Do češtiny se překládá větší množství knih. Martin Kabátník (1428–1503) napsal knihu s názvem *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta* (1493–1502). Další známou osobností je Vespucci (1454–1512), od něhož v překladu vychází *Spis o nových zemích a o Novém světě* (1506).

V období renesance dochází k popisům diplomatických cest a přibývá popisu obchodních cest. Cestopisy o obchodních cestách se od diplomatických liší především větší přesností a věcným sdělením. V době humanismu psal cestopisy Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic (1564–1621). Jeho nejznámější cestopis nese název *Putování aneb Cesta z Království českého do Benátek a odtud do země Svaté, země judské a dále do Egypta a velikého města Kairu, potom na horu Oreb, Sinai a sv. Kateřiny v pusté Arábii ležící* (1608).

Cestopis má často tendenci stylizovat se do podoby memoárů, např. cestopis od Václava Vratislava z Mitrovic (1576–1635) s názvem *Příhody Václava Vratislava, svobodného pána z Mitrovic* (1727).

V 17. století se velmi významným cestopiscem stal James Cook.³¹ Cookovy práce odborně posunuly zeměpisné znalosti, a důsledkem byl vznik několika zeměpisných názvů, které nesou jeho jméno (Cook Island v Austrálii, Cookův záliv na Aljašce, Mount Cook nacházející se v pohoří mezi Kanadou a USA). Napsal cestopisnou trilogii (*První cesta Jamese Cooka*, 1768–1771, *Druhá cesta Jamese Cooka*, 1772–1775, *Třetí cesta Jamese Cooka*, 1775–1779).³²

---

²⁹ Tamtéž, s. 399-400.

³⁰ Tamtéž, s. 400-401.

³¹ Britský mořeplavec, vědecký pracovník a objevitel (7. 11. 1728 Marton u Yorku – 14. 2. 1779 Havaj)

³² James Cook – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/James_Cook

1.2.3 Novověk

Na přelomu 18. a 19. století se k nám dostává více nových poznatků z oblasti přírodních i historických věd, a proto se posouvají celkové hranice vědění. Pro cestopisy z tohoto období platí, že jejich důležitou součástí byl poutavý příběh, který dokázal čtenáře vtáhnout do děje a zároveň mu nabídnout nové pohledy na cizí místa.

V 19. století se cestopis přibližuje publicistickému stylu. V českém prostředí se píšou publicistické črty. Mocná charakterizuje tento pojem:

Drobné prózy s jednoduchou fabulí a rozvolněnou kompozicí pohybující se na rozhraní publicistiky a beletrie a vyjadřující subjektivní stanovisko autora k zobrazovaným jevům. [...] Název je přejat z výtvarného umění, v přeneseném významu odkazuje k lehkému nastínění předváděné skutečnosti.³³

Mezi další žánry, které se rozvíjí od 19. století, patří cestopisná reportáž a fejeton. Charakteristikou těchto žánrů se opět zabývá Mocná, která je vymezuje: „Fejeton je krátký bezsýžetový prozaický žánr, který duchaplným a všímavým způsobem vyjadřuje atmosféru doby a pisatelův vztah k ní. Kontakt se čtenářem se tu navozuje uspořádáním jazykové formy, kterou se propojuje momentální aktuálnost s publicistikou.“³⁴

Cestopisná reportáž se vymezuje do dvou typů: reálná a fantastická. Autoři se pohybují mezi naučnou a beletristickou oblastí. V cestopisech jsou velmi důležité vlastní úvahy, názory, myšlenky, a především vlastní zážitky, na kterých stojí celý děj cestopisu. Pro čtenáře je důležité, aby byl schopen vnímat a rozpoznat jakousi blízkost mezi ním a autorem, což může být ovlivněno typem osy, který určuje kompozici. První je osa prostorová, která uvádí místopisné názvy kapitol a druhá osa je časová, nejvíce se projevuje v textech, které mají podobu deníku.

Hrabal uvedl: „Epochu 19. století chápeme v širším smyslu jako období národního obrození, ve kterém nastává rozkvět moderní češtiny. Ústředním pojmem tohoto přístupu je obraz druhého, což je pojem ležící na hranici několika humanitních disciplín – antropologie,

---

³³ Tamtéž, s. 89-90.

³⁴ Tamtéž, s. 191.

historie a srovnávací literární vědy. Jsou to texty s tematikou cest, které nejzřetelněji tematizují setkání s jinakostí s cizím – druhým.³⁵

V době národního obrození se objevují tzv. „malé cestopisy“, ve kterých spisovatelé píšou o okolí, ve kterém se pohybují. Cestování po českých zemích vzbuzovalo u obrozenců vlastenecké cítění a hrdost na svoji zemi. Česká krajina byla často tematizovaná, psalo se o Krkonoších a Českém Švýcarsku. Boom v podobě cestování do cizích zemí se rozšířil především v 19. století, k čemuž výrazným způsobem přispěl rozvoj železniční dopravy.

Známou osobností byl Matěj Milota Zdirad Polák (1788–1856), který napsal knihu *Cesta do Itálie* (1815–1818). Z předchozího textu je zřejmé, že do 1. poloviny 19. století byla pro cestovatele a společnost inspirací Itálie. O Itálii psal, např. Jan Kollár (1793–1852), který napsal *Cestopis obsahující cestu do Horní Itálie a odtud přes Tyrolsko a Bavorsko, se zvláštním ohledem na slavjanské živly roku 1841* (1843).

V roce 1888 vznikla kolem Vojty Náprstka (1826–1894)³⁶ společnost, tzv. Klub českých turistů.

Cestopis byl v 19. století považován za nejdostupnější zdroj, jakým mohli lidé nejlépe získat povědomí o cizích zemích. V 19. století cestovatelé publikují své zážitky do časopisů, což bylo částečně zapříčiněno tím, že jinak musela většina cestovatelů vydávat cestopisné příběhy na své náklady.

Cestovatelé přibližovali místa lidem, i když se cestovatelé nedočkali žádné oficiální podpory. Společnost měla zájem o cestování, protože se snažila emancipovat a vzdělávat.

Epocha 19. století je proslulá významnými cestovateli, Emil Holub (1847–1902), který o svých cestách napsal několik knih (*Sedm let v jižní Africe*, 1872–1879) nebo Josef Kořenský (1847–1938).

Od 2. poloviny 19. století se v cestopisech objevuje vzhlížení k severoamerickému kontinentu. Pro mnoho Evropanů se Amerika stala symbolem svobody a velkého množství

---

³⁵ HELLER, Jan M. *Obraz druhého v českém cestopise 19. století*. 1. vydání: Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020, 7 s.

³⁶ Klub založila skupina nadšenců, která pořádala cesty po české zemi, ale později i cesty do zahraničí. Klub byl aktivní, a proto se rychle vytvořila síť turistických ubytoven.

příležitostí především ve 20. století V období mezi dvěma světovými válkami se Amerika stala útočištěm několika českých umělců. Do Severní Ameriky emigroval Jan Werich (1905–1980), Jiří Voskovec (1905–1981), Jaroslav Ježek (1906–1942) nebo Josef Škvorecký (1924–2012).

Heller se zabývá myšlenkou, jak lidé vnímají pospolitost: „Cesta z centra na okraj nebo naopak je putováním mezi dvěma polohami sdružování vyjadřuje rozpor mezi moderní společností a touhou po pospolitosti. Spojení obou principů vždy bylo problematické, protože jsou různé druhy pospolitosti – lidé mohou být spojeni nábožensky, rasově, regionálně.“³⁷

Ve 20. století psal cestopisy Karel Čapek (1890–1938), který píše o zážitcích z různých zemí (Italské listy, 1923, Anglické listy, 1924, Výlet do Španěl, 1930).

Cestovatelé se zabývají cestováním a psaním cestopisů velmi důkladně, protože chtějí přinést nové poznatky z objevených zemí. Cestovatelé navštěvovali rádi cizí země, což se odráží v jejich cestopisech, které se těší čtenářské oblibě.

Ve 20. století patřili mezi jedny z nejznámějších cestovatelů Miroslav Zikmund (1919–2021) a Jiří Hanzelka (1920–2003). Rozhoň uvedl: „Oba se stali proslulými autory reportážních cestopisů.“³⁸ Jejich reportáže vysílal Československý rozhlas. Tato cestovatelská dvojice byla populární v době, kdy pro obyvatele východního bloku bylo cestování velmi obtížné, až nedostupné. V tehdejší době bylo možné vycestování za hranice pouze s výjezdní doložkou. Výjezdní doložka byla získávána velmi pracným způsobem. Nejprve se muselo požádat o udělení žádosti, následovalo doporučení zaměstnavatele (zaměstnavatel požadoval osobní pohovor na kádrovém oddělení, fotografii, cestovní pas, devizový příslib a výpis z rejstříku trestů). Hanzelka a Zikmund cestovali zcela odlišným způsobem než jejich předchůdci. Autem projeli během čtyř let dva kontinenty (Afrika, Amerika). Mocná uvedla:

Patřili mezi první lidi, kteří automobilem projeli Afrikou, Latinskou Amerikou, Oceánií až po Asii – celým územím bývalého Sovětského svazu.³⁹

---

³⁷ Tamtéž, s. 125.

³⁸ Tamtéž, s. 571.

³⁹ MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2004, s. 571.

Je důležité uvědomit si, že velkou úlohu hraje znalost jazyka, konkrétní plány a materiální zajištění (peníze). Dnes je nutné i bezpečnostní hledisko (očkování proti nemoci).

Ve 20. století se cestopisy spojují s novými médii (fotografie, film), čehož je důkazem Leoš Šimánek, který pořádal diashow (Choceň, Mladá Boleslav atd.).

V dnešní době se cestopis stává stále vyhledávanějším žánrem. Dnes cestopisy předkládají velké množství typů na cestování a zároveň je spojují s osobností autora.

Současní cestovatelé díky rozvoji internetu a sociálních sítí mohou publikovat své zážitky z cest, fotografie, videa, rozhovory, reportáže a rady veřejně a zdarma. Díky rozvoji sociálních sítí se cestování stává spontánnějším, rychlejším a jednodušším než dříve.

Mezi současné autory, kteří se věnují psaní cestopisů a cestopisných reportáží patřil Miloslav Stingl (1930–2020), *Indiáni na válečné stezce* (1969). Dále sem patří Jan Tomšiček (*1951), *Afrikou domů na kole* (2010). Milena Holcová (*1954), *I města mají duši* (2003)

V současnost se výrazným způsobem prezentuje Jiří Kolbaba (*1957), který pořádá pro veřejnost besedy, ve kterých vypráví o svých dobrodružných cestách. Josef Formánek (*1969), *Létající jaguár* (2004), Petr Jahoda (*1963), *Mongolsko na koních* (2013), Monika Benešová, *Moje Pacifická hřebenovka* (2019), Ladislav Zibura (*1996), *Prázdniny v Česku* (2021), Jan Rendl (*1991), *Pěšky Kolumbií pod rouškou covidu* (2022) či Lucie Kutrová (*1992), *151 příběhů na Stezce Českem* (2023).

2 Kontext současných cestopisů, nakladatelství

V následující kapitole se pokusím o důkladný náhled do problematiky knižního trhu, jelikož trh ovlivňuje vznik i distribuci cestopisů.

2.1 Historie současného knižního trhu

Slovem „současný“ knižní trh označujeme dobu, která nastává po roce 1989. V tomto roce došlo k významnému společenskému, a především politickému převratu, který významně ovlivnil vývoj a směr knižního trhu a určil mu současnou podobu. V této době pozorujeme rychlý návrat knih od zakázaných autorů na trh.

Velkou změnou procházela zejména média, neboť právě od nich se očekávalo, že se stanou zrcadlem i platformou nové doby. Šimeček a Trávníček uvádí definici, jak lze vnímat knihu: „Kniha jako médium, jež bylo za socialismu spojováno s dvou až tříletými výrobními lhůtami, poněkud zaostávala za novinami, časopisy, televizí i rozhlasem, ale i u ní šly změny velmi rychlými kroky.“⁴⁰

Jiří Trávníček v knize dělí období současné literatury do tří fází: První fázi nazývá liberalizační a toto období vyznačuje rozvolněním, protože se rozšiřuje trh, vznikají nová nakladatelství. Díky otevřeným hranicím na Západ se na český trh dostává produkce z exilových nakladatelství. V knihkupectvích se objevují různé příručky o životním stylu, o politice atd. Druhou fázi nazývá transformační a v tomto období přichází velké množství knih.⁴¹ [...] Poslední uvádí třetí fázi, kterou nazývá stabilizační a zasahuje do období od roku 1992 do současnosti 2014.⁴² V tomto období je knižní trh přesycen knihami, zároveň probíhá rozsáhlá digitalizace knih.

Trávníček a Šimeček píšou, že: „V roce 1991 vychází zákon o neperiodických publikacích, který upravuje pravidla pro novou dobu a stanovuje i technické náležitosti, jež musí vydaná kniha splňovat, jakož i nakladatelské povinnosti.“⁴³

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 384-385.

⁴¹ Tamtéž, s. 386-387.

⁴² Tamtéž, s. 390.

⁴³ Tamtéž, s. 387.

2.2 Nakladatelství

V současné době existuje mnoho nakladatelství, která vydávají cestopisnou literaturu. Nakladatelství dělíme na privátní a registrovaná. Rozdíl mezi nimi spočívá ve financování. Privátní nakladatelství jsou financována vlastními finančními prostředky, popřípadě finančními prostředky malých firem, kdežto registrovaná nakladatelství financují velké obchodní korporace nebo stát. Nejznámější velkoobchodní společností je Euromedia Group, a. s., která je realizována prostřednictvím nakladatelských značek Odeon, Yoli, Ikar či Pragma. Další velkoobchodní společností je Grada Publishing. Nejznámějšími maloobchodními sítěmi jsou knihy Dobrovský, Kosmas nebo Luxor.

Známé nakladatelství Jota vydává velké množství cestopisů a turistických průvodců. Toto nakladatelství nabízí širokou distribuci cestopisů, např. Vojtěch Lavický (*Na motorce kolem světa*, 2021) či Martin Úbl (*Stezka Českem*, 2022).

2.2.1 Činnost nakladatelství

Hlavním smyslem nakladatelství je produkovat tituly, které uživí redakci a externí pracovníky (ředitelé, redaktori, grafici, sazeči, korektoři, marketingové oddělení a sekretariát). U menších nakladatelství tyto činnosti vykonává jedna osoba.⁴⁴

V dnešní době bývá kniha poslána do redakce podobou elektronického dokumentu. Z něj se po diskusích kusy textu odeberou (třídí se text), zbytek se přepíše a pošle redaktorovi nebo korektorovi, který opravuje gramatické chyby. Následně redaktor navrhuje podobu svazku.⁴⁵

Knihy se dnes realizují převážně na počítači. Výhodou tohoto procesu je efektivnost, dříve trvalo vydání knihy rok i déle, ale v dnešní době trvá příprava klidně i několik týdnů. Dnes má většina textů elektronickou podobu, ale v minulosti byla vedena pouze prostřednictvím fyzicky přítomných papírů.⁴⁶

Později se vytvořený, upravený a seřazený text dostává od redaktorů k autorovi textu. Pokud je schválena úprava, tak se text vysází a opraví, zkontroluje se sazba a text se pošle do tiskárny, výsledkem tohoto procesu je hotová kniha, která je připravena na distribuci.⁴⁷

---

⁴⁴ <https://typomil.com/2011/02/jak-se-co-dela-knihy/>

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž

K této části uvádím graf nacházející se v příloze, který zachycuje velikost produkce na knižním trhu. Konkrétně tu pracuji s aktuálním grafem z let 2021/2022, který poskytla Národní knihovna ČR. Nalezneme v něm dvě křivky, z nichž oranžová zastupuje výkaz o neperiodických publikacích (VNP) a červená zastupuje bibliografické databáze České národní bibliografie (ČNB).

2.3 Leoš Šimánek a nakladatelská kultura

V této části se budu věnovat Šimánkovu vztahu k nakladatelské kultuře. Dále se budu zabývat jeho nakladatelstvím Action-Press, ve kterém vydával své knihy.

Prostřednictvím telefonního hovoru se uskutečnil rozhovor s Leošem Šimánkem o jeho vztahu k nakladatelské činnosti.

V rozhovoru Šimánek srovnává německý i český trh a zároveň mezi nimi vnímá velký rozdíl. Také v rozhovoru vysvětluje fungování svého nakladatelství a ostatních, se kterými spolupracoval. V Německých nakladatelstvích nepracoval jako zaměstnanec, ale jako autor. Jinak řečeno psal knihy, které distribuovaly německá nakladatelství Union a Badenia.

Jeho aktivita na českém trhu začala tím, že jeho knihy distribuovaly i dvě nakladatelství v Praze a jedno v Ostravě. Svoje knihy prodával na diashow. V českém nakladatelství Action-Press působil jako autor svých knih, které si zároveň sám vydával.

Do roku 1989 nemohly jeho knihy v ČSR vycházet a to ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla jeho emigrace do Německa a druhý důvod spočíval v navštěvování míst na Západě. Leoš Šimánek se v rozhovoru také vyjádřil o svém nakladatelství Action-Press.

Uvedl, že po návratu z Německa v roce 1989 založil nakladatelství, které mělo sídlo v Pardubicích. Po roce 1989 začal vydávat své knihy a poskytovat rozhovory do časopisů. Vraťme se, ale zpět k jeho nakladatelství. Nejprve mělo sídlo v Pardubicích, protože tam Šimánek žil, ale později se přestěhoval do Rtně v Podkrkonoší, kam zároveň přenesl sídlo svého nakladatelství. Pokud se tedy setkáme s knihou, kterou vydalo Action-Press v Pardubicích a u jiné knihy se objeví Rtně v Podkrkonoší, nejedná se o chybu, nýbrž o starší vydání knihy, kdy měla firma sídlo v Pardubicích.

V nakladatelství Action-Press pracuje především Leoš Šimánek a jeho žena Lenka. Na korekturách se podíleli jeho známí. Při rozhovoru vzpomíná na paní Irenu Zítkovou, která se věnovala korektuře v Šimánkových knihách.

V německých nakladatelstvích vycházely knihy v edici s názvem *Cesty za dobrodružstvím*. Tato edice je specifická svojí vizuální stránkou. Knihy se tiskly v německém nakladatelství Badenia, které vlastnilo barevnou tiskárnu. Knihy mají čtvercovou strukturu (tisk na šířku) a obdélníkovou strukturu (tisk na výšku). Všechny knihy měly stanovený přesný počet stran. Knihy tištěné na šířku obsahují 160 stran a knihy tištěné na výšku mají 144 stran, toto si určovalo nakladatelství. Druhá edice s názvem *Cestopisy* vycházela v nakladatelství Union. Tyto knihy obsahují černobílé fotografie.

V rozhovoru rovněž uvedl, jakým způsobem se liší překlad v českých a německých nakladatelstvích. Většina německých nakladatelství vkládá nejdůležitější informaci na konec věty, kdežto česká nakladatelství vkládají nejpodstatnější informaci na začátek věty.

Pozorný čtenář si všimne, že u některých knih je uvedený stejný rok vydání. Z rozhovoru vyplývá, že se nejedná o vydání jedné knihy podruhé, ale jedná se o vydaný dotisk.

V jeho knihách se odráží pečlivá příprava, což můžu uvést opět z rozhovoru, ve kterém Šimánek sdělil, že byl často přítomný u samotného tisku knihy, protože si chtěl kontrolovat kvalitu barev při tisku, aby vše odpovídalo jeho představám, jelikož náklady na knihy byly až devítitisícové. V rozhovoru jako zajímavost uvedl, že nejvíce se prodávaly knihy o Kanadě a Americe, ale naopak nejhůře se prodávaly knihy o Novém Zélandu.

Na otázku zda uvažoval o setkání s Josefem Škvoreckým a návštěvou Sixty-Eight Publishers odpověděl, že o Škvoreckého nakladatelství věděl, ale nacházelo se v Torontu (východ Kanady) a on se pohyboval na západě Kanady, což by vyžadovalo nejméně dvoudenní cestu přes celou Kanadu, takže torontské nakladatelství nenavštívil.

2.3.1 Překladatelská činnost

„Český knižní trh má spíše importní charakter. Do ČR jsou dováženy knihy připravené a vytištěné v zahraničí, zejména však jsou importovány autorské licence. VNP za rok 2021

vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 5246 titulů. Mezi jazyky, z nichž se knihy nejčastěji překládají, patří angličtina, němčina a francouzština. Další jazyky jsou uvedeny v tabulce, kterou najdete v kapitole Přílohy.⁴⁸

V českém nakladatelství Action-Press působil Šimánek jako autor knih. Knihy, které nejprve vyšly v němčině, překládal do češtiny. Z rozhovoru se Šimánkem vyplynulo, že se nejprve snažil překládat knihy sám, ale později s překládáním skončil. V Česku mu knihy překládal z němčiny do češtiny překladatel Michael Květoň, o kterém Šimánek ve svém rozhovoru mluví kladně. Říká o něm, že Květoň byl původem Čech, ale jeho babička měla německé kořeny, a proto mluvil německy velmi plynule.

---

⁴⁸ Zprávy o českém knižním trhu. Svaz českých knihkupců a nakladatelů [online]. [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu/>, str. 11

3 Obecné informace o autorovi a jeho díle

3.1 Šimánkův život

Narodil se v roce 1946 ve východočeském městě Choceň. Své dětství prožil na Šajtavě v Orlických horách. Jeho otec pracoval jako učitel a také vedl skauty. Leošovi, tak často vštěpoval lásku k přírodě. Šimánek později žil v městečku Planá, kde pracoval jako vedoucí stavebního úřadu.⁴⁹

Šimánek je původním povoláním stavební inženýr, ale od roku 1975 se věnuje psaní cestopisné literatury a zároveň si knihy vyplňuje vlastnoručně pořízenými fotografiemi. Jeho knihy ho proslavily po celém světě. V různých zemích je známý svými fotoreportážemi (reportážní fotografie) a cestopisy s bohatým obrazovým doprovodem. V televizi, rozhlasu a ve svých Action–Vision–Dia–Shows vypráví lidem z celého světa o neobyčejných zážitcích a svých dobrodružstvích z cest po světě. Je členem Českého klubu cestovatelů, což byla nezisková a veřejně prospěšná organizace, sdružující cestovatele, která se zabývala individuální a kolektivní expediční cestovatelskou činností.⁵⁰

Byl odpůrcem komunistického režimu, a proto emigroval i se svou první ženou Marií do Německa, konkrétně do Zindorfu. V Německu pracoval jako stavbyvedoucí. Po její smrti žil střídavě v Německu a v Kanadě, kde čerpal zkušenosti a zážitky do svých knih.

Šimánek má českou, německou a kanadskou příslušnost, ale nejraději používá kanadskou. Má dva domovy, první se nachází v Kanadě, kde má vlastní srub u jezera Clark (sруб má pronajatý od státu na 99 let) a jeho druhým domovem je město Rтынě v Podkrkonoší, kde se svou ženou provozuje rodinný penzion.⁵¹

---

⁴⁹ ŠIMÁNEK, Leoš. *Život plný dobrodružství: světem křížem krážem*. 1. vydání. Rтынě v Podkrkonoší: Action-Press, 2020, s. 6.

⁵⁰ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Aljaška-Dobrodružství do extrému: cesta na severozápad-na nafukovacích člunech a vlastnoručně vyrobené plachetnici severskou divočinou k Beringovu moři*. 1. vydání. Rтынě v Podkrkonoší: Action-Press, 2003, s. 156.

⁵¹ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Aljaška-Dobrodružství do extrému: cesta na severozápad-na nafukovacích člunech a vlastnoručně vyrobené plachetnici severskou divočinou k Beringovu moři*. 1. vydání. Rтынě v Podkrkonoší: Action-Press, 2003, s. 156.

3.2 Šimánkova tvorba

Šimánkovy cestopisné knihy jsou plné zážitků z jeho dětství, dospívání a samozřejmě zážitků z cest. Šimánek vytváří knihy, které jsou doplněny jeho vlastnoručně pořízenými fotografiemi, které se báječně prolínají s jeho příběhy ze života. V jeho knihách text plynule navazuje na obsažené fotografie, což vytváří dojem pečlivě uspořádané autobiografie naplněné spoustou příběhů.

Jeho knihy si jsou strukturou velmi podobné, liší se pouze odlišnými příběhy ze zemí z celého světa. Šimánek do této chvíle napsal dvacet pět knih. Často psal svoje knihy ve srubu u jezera Clark Lake v Kanadě.

Šimánek dělí svoje cestování a psaní autobiografických knih/cestopisů na dvě důležité etapy: PŘED a PO Sametové revoluci. V knihách psaných v první etapě se stylizuje do rozbouřeného a mládím nespoutaného muže, který se vrhá do situací po hlavě, kdežto v knihách patřících do druhé etapy se u něj projevuje jakási moudrost, rozvaha a vytrvalost, kterou během let nasbíral.

Větším mezníkem může být i fakt, že před Sametovou revolucí cestoval s přáteli/sám a po ní cestoval s rodinou. V knihách, ve kterých píše, že cestoval s přáteli/sám, tak se právě objevuje určitá Šimánkova nespoutanost, která mohla být způsobena autorovým mladým věkem či putováním s přáteli. Putování pro něj mohlo být spontánnější.

V knihách, ve kterých píše o cestování s rodinou (dětmi, manželkou) z příběhů vyplývá, že Šimánek bral více ohledy na rodinu tak, aby se vždy bezpečně vrátili z výprav domů. Toto tvrzení ovšem neznamená, že by se držel zpátky s jednotlivými dobrodružstvími (s výšlapy, túrami apod.), ale u knih po revoluci se staví do pozice rozváznějšího muže, který si je vědom toho, jak se situace v horách může rychle změnit. Toto tvrzení uvedu na jednom konkrétním příkladu: V jednom z příběhů, kdy cestoval s přáteli, usnul na lodi a málem se dostal do peřejí na Virginia falls. V příbězích, ve kterých cestuje s rodinou, učí syna, aby se o sebe uměl v přírodě postarat. Také mu předává svoje rady – učí ho rybařit, lovit kachny atd.).

Z knih ovšem vyplývá, že spisovatel bere život s nadhledem a s humorem, a proto vždy nakonec vyřeší i ty nejnapínavější situace. Tuto část bych shrnula tím, že pro každého člověka je cestování s rodinou jiné než cestování s přáteli.

Pro lepší přehlednost jsem rozdělila seznam jeho knih do dvou odstavců. V prvním

odstavci naleznete knihy zaměřující svoji pozornost na Severní Ameriku. S těmito knihami pracuji v praktické části této práce. Ve druhém odstavci jsou uvedeny knihy, které vypráví o zemích po celém světě, které Šimánek navštívil.

V zajetí polární zimy (1990), *Kanada – Divočinou Severu* (1993), *Kanada* (1998, *Austieg in die Wildniss*, 1986), *Amerikou od severu k jihu* (2000, původní název *Vom Eismeer nach Feuerland*, 1986), *Kanada – Aljaška* (2003), *Aljaška – Dobrodružství do extrému* (2003, *Nord – West – Passage – Abenteuer ins Extreme*, 2002), *Americkým západem* (2003), *Na kanadském severu* (2007), *V kanadské divočině* (2011), *Cestování je můj život* (2013), *Severskou divočinou* (2014), *Cesty za dobrodružstvím – Putování Severní a Jižní Amerikou a napříč Tichým oceánem* (2015), *Amerikou po hřebecích hor: Na koňské stezce z Mexika do Kanady* (2016), *Z Kanady na Aljašku* (2017).

Tichomoří (1988), *Jižní Pacifik – Ostrovy na konci světa* (1990), *Rusko – země plná překvapení* (1991), *Kolem světa* (1994), *Nový Zéland* (2005), *Pobřeží Pacifiku* (2006), *Havajské ostrovy* (2008), *Austrálie* (2010), *Z Nového Zélandu přes Havaj do Austrálie: Za přírodními krásami Oceánie* (2012), *Austrálie – Země kontrastů: Za fascinující přírodou Rudého kontinentu* (2018), *Novým Zélandem od severu k jihu* (2019), *Život plný dobrodružství – Světem křížem krážem* (2020).

Často mu s knihami pomáhal jeho kamarád Čestmír Šebesta narozený v roce 1949 na severní Moravě. Původním povoláním byl vyučen strojním inženýrem. Natáčel dokumentární filmy a psal cestopisy. Od roku 1979 se jako technický vedoucí zúčastnil řady expedic v Kanadě a na Aljašce.⁵²

---

⁵² ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Kanada–divočinou severu*. 1. vydání. Překlad Michael Květoň. Hradec Králové: CountryPlus, 1993, s. 181.

4 Sebe prezentace, diashow, web...

4.1 Sebe prezentace

Šimánkovo prezentování se a vystupování na veřejnosti působí velmi osobním, dá se říct až velmi lidským dojmem. Je to jeden z autorů, který se nesnaží před veřejností přehnaně stylizovat. Z jednotlivých rozhovorů v *Českém rozhlase Hradec Králové*⁵³ nebo jeho účasti v televizních pořadech *Všechnopárty*⁵⁴ bych řekla, že se chová ke všem lidem stejně a je optimistický, k čemuž mě vedou následující skutečnosti. Budu-li se zabývat jeho vystupováním na veřejnosti, tak působí rozvážně a klidně i ve chvílích, kdy vypráví o negativních zážitcích. Tuto myšlenku o jeho optimismu uvádím na příkladu, již zmíněného pořadu *Všechnopárty*, ve kterém vystupuje klidně a s úsměvem na tváři, a to i ve chvílích, kdy vypráví o dramatických událostech. Jedné z mnoha negativních zkušeností se budu věnovat v následujícím odstavci.

Leoš Šimánek byl hostem Karla Šípa v pořadu *Všechnopárty*. Rozhovor byl vedený v osobní rovině, která byla propojena s jeho cestováním. V rozhovoru řekl: Říkal jsem si, teď bychom si konečně mohli vyrazit podél pobřeží Pacifiku. Jsem si naplánoval túru na nafukovacím člunu. Byly dva čluny. Já byl v prvním člunu se synem, ten to řídil, manželka byla v tom druhém člunu s dcerou, se psem, tak řídila ona. No a jedeme tím fjordem a tam vidíme skálu vysokou nad námi nějakých 80 m a na té skále byl grizzly medvěd a tam byly takový terásky a on tam lovil mladý racky, vybíral z hnízda. Tak já jsem ho tam pozoroval, fotografoval jsem si a přitahoval tím teleobjektivem a najednou mu jeden z těch mladých racků vyklouzl a medvěd slézal. Tak jsem říkal synovi, teďka zpátečku, co nejrychleji a on s tím motorem narazil na skálu, která byla těsně pod vodou, a to byla ta naše záchrana, protože ten motor vyletěl vlastně, ta vrtule vylétla z té vody ven a začala ječet, ulámaný ty křídýlka, no a teďka vlastně medvěd byl, že skočí a tak se vyděsil, to ho vyplašilo.⁵⁵

Z této ukázky je zcela zřejmé, že jeho ústní projev není stylizovaný do čistě spisovné roviny, ale právě naopak. Jeho ústní projev si zakládá na hovorovosti, což vzbuzuje dojem

---

⁵³ ŠIMÁNEK, Leoš. Leoš Šimánek-živý přenos rozhovoru z ČRo Hradec Králové – YouTube [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=PITkZaa5jHA>

⁵⁴ *Všechnopárty* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10090925908-vsechnoparty/210522161600011/>

⁵⁵ *Všechnopárty* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10090925908-vsechnoparty/210522161600011/>

jakési blízkosti mezi Šimánkem a publikem. Tím, že své příběhy vypráví publiku prostřednictvím hovorového jazyka, který publikum také používá, tak s ním udržuje pospolitost a tvoří již zmíněnou blízkost. Tohoto projevu, ale dosahuje nejen za pomoci jazykových prostředků a slovní zásoby, ale také používáním neverbální komunikace (gesta, mimika) a uplatněním rétorických schopností. Důkazem správné kombinace všech těchto schopností jsou jeho diashow. V nich uplatňuje rétoriku, neverbální komunikaci, slovní zásobu, jazykové prostředky a také fotografie z cest.

V roce 2012 uváděl na TV Polar vlastní pořad *Cesty Leoše Šimánka*, kde hovořil o svých výpravách a dobrodružstvích. Toto propojení s médii je pro autora klíčové a přínosné, protože umožňuje oslovení širší veřejnosti, prezentaci vlastních děl a seberealizaci.

V časopisu *Chalupář* vyšel rozhovor, *Když se cestovatelé usadí*, v něm měl Šimánek svůj rozhovor věnovaný jeho chalupě, která v dnešní době slouží jako penzion. Dne 24. července 2019 vyšel v časopise *Quartier* rozhovor *Po stopách svých snů*. V časopise *Týden* byl vydán článek *Moje první expedice byla náhoda*. Časopis *DŮM&ZAHRADE SPECIÁL* rovněž se na svých stránkách zmiňuje o rozhovoru s názvem *Chalupa obrostlá růžemi*. V příloze MF DNES vyšel rozhovor s názvem *Tajemství růžové zahrady*. Šimánek se také podílel na rozhovoru, který byl určen slovenským čtenářům a rozhovor nesl název *Mačeta ma niekoľkokrát zachránila*.

Šimánek je ke svým čtenářům velmi vstřícný a velkorysý, čímž si zároveň vytváří svoji image. Kolem vánočních svátků loňského roku měl na stránkách pro své fanoušky připravenou vánoční nabídku jeho knih, které byly zlevněny (dvě za cenu jedné). Tvoří nástěnné kalendáře, např. pro rok 2020 nebo rok 2021. Tyto kalendáře byly sestaveny z jeho vlastních fotografií. Před čtenáři se Šimánek prezentuje jako vynalézavý, odhodlaný, vytrvalý, rozhodný muž, který má pevnou vůli, originální nápady, touhu po poznání, nadšení z přírody a dobrou psychickou kondici. V mimořádných situacích je schopen improvizovat.

4.2 Diashow

Diashow byly besedy, na kterých Šimánek prostřednictvím velkého panoramatického plátna promítal svoje fotografie a vyprávěl přítomným divákům dobrodružství z cest. Tyto „přednášky“ pořádal ve velké míře do roku 2013, kdy se konalo 36 besed. Diashow si získávaly, čím dál větší oblibu u lidí z celého světa. Touto formou prezentování svých zážitků

se proslavil především v Německu, protože tam často zveřejňoval svoje diapozitivy na přednáškách. Leoš Šimánek v knize *Život plný dobrodružství: světem křížem krážem* uvedl, co ho přimělo k vytvoření diashow: „Uváděl jsem svá diashows o předešlých cestách hlavně v universitních městech v Německu a v Rakousku. Potřeboval jsem vydělat peníze na letenky a další výdaje.“⁵⁶ Později se povědomí o jeho zábavných a vzdělávacích přednáškách z cest dostávalo i do České republiky, kde se staly přednášky mezi lidmi populárními. V současné době je možné si u něj diashow objednat. Z rozhovoru vyplynulo, že velmi rád vzpomíná na diashow konané v Chocni, ve které žil osmnáct let.

4.3 Web

Šimánek má svoje vlastní internetové webové stránky, které slouží k prezentaci jeho penzionu, čímž dává široké veřejnosti najevo, že jde s dobou, nebrání se digitálním technologiím a snaží se být aktivním, co se technologií a digitalizace týká.

Na webu penzionu nabízí ubytování v „Růžové chalupě“ v Rtyni v Podkrkonoší, kterou provozuje společně se svou manželkou (tato chalupa patřila původně rodičům jeho ženy). Obsah internetových stránek je přehledný a aktuální. Obsah a prezentace webu je velmi lákavá, např. „Růžová chalupa u Šimánků, idylické ubytování na úpatí Krkonoš“⁵⁷ Na stránkách jsou uvedeny informace týkající se penzionu – ubytování, bazén atd... Šimánek se tam také zmiňuje o místech, která jsou v blízkosti penzionu (Trutnov, Adršpašské skály, Babiččino údolí v Ratibořicích). Webové stránky také nabízí historii o rodině Šimánkových. Webové stránky jsou z vizuálního hlediska velmi dobře zpracované. Vizuální stránka je nasytjena bohatým množstvím fotografií, př. vybavení penzionu – pec, bazén, apartmány.

Šimánek má i osobní webové stránky <https://www.leossimaneck.cz/>.⁵⁸ Na těchto stránkách představuje veřejnosti své knihy, kde pro ně vytvořil výhodné nabídky. Také odkazuje na ubytování na Růžové chalupě. Na stránkách používá moto: „Mé knihy levné byly, jsou a navždy budou!“ Na webových stránkách rovněž nabízí vouchery (dárkové poukazy) na ubytování v Růžové chalupě. Jak jsem již psala výše, penzion provozuje se svou manželkou Lenkou.

---

⁵⁶ ŠIMÁNEK, Leoš. *Život plný dobrodružství: světem křížem krážem*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2020, s. 59.

⁵⁷ Růžová chalupa – Úvod [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.ruzovachalupa.cz/>

⁵⁸ ŠIMÁNEK, Leoš. *Cestovatel a spisovatel* [online]. [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.leossimaneck.cz/>

Leoš Šimánek je rovněž aktivní na Facebooku, kde má svůj založený profil, přes který zůstává v kontaktu s jeho čtenáři a fanoušky.

II. Praktická část

5 Obrazy dané země (příroda, civilizace, historie, aj.)

Následující kapitola bude věnována konkrétním Šimánkovým knihám. Záměrně jsem vybírala knihy z oblasti Kanady a Spojených států amerických, protože tato práce se bude zabývat knihami, které Šimánek napsal částečně o Severní Americe. Jednotlivé knihy budou v této kapitole analyzovány. Součástí této kapitoly je podkapitola, která svoji pozornost zaměřuje na vztah Šimánka k Východním Čechám.

Pokusím se zjistit odpovědi na některé otázky jako, např.: Co lze zjistit z jeho knih? Na co klade důraz? Co je pro něj a jeho tvorbu typické? Jaké používá jazykové prostředky a jak se uplatňují ve větě? V této kapitole se rovněž věnuji vztahu Šimánka a čtenáře. Jak Šimánek ovlivňuje čtenáře? Jak na čtenáře autor působí? Jakým způsobem dosahuje zájmu čtenáře?

5.1 Vztah Leoše Šimánka k Východním Čechám

Šimánek ve svých knihách tvoří dojem neobvyklého člověka tím, že v určité situaci spojuje v cestopisech odborné poznatky s vlastními zkušenostmi. Dojem neobvyklého člověka tvoří tím, že se nebojí riskovat, což se mu několikrát málem vymstilo (nečekaný střet s medvědem či říznutí motorovou pilou atd.).

Šimánka lze přirovnat ke skupině autorů, kteří jsou spojeni s určitým regionem. On píše knihy o Kanadě, USA, Mexiku a dalších zemích po celém světě, ale jako osobnost bude navždy spojován s oblastí Krkonoš, Orlických hor i Podorlicka, s konkrétními městy Choceň (zde se narodil) a Rtyně v Podkrkonoší.

Šimánek je nazýván spisovatelem z povolání.⁵⁹ Spisovatelem se stal díky své zálibě, kterou našel v cestování. Na svých cestách si svoje zážitky pečlivě zapisoval svoje (u jezera Clark).

Hana Kittnarová ve své diplomové práci zastává názor: „Šimánek je lidmi mnohdy nazýván cestovatelem ‚dobrodruhem‘ díky jeho netradičním cílům na svých cestách a také

---

⁵⁹ KITTAROVÁ, Hana. *Současné vývojové tendence žánru cestopis*. Praha, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury. Obhájeno 2013-09-06. URL:<<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/59553>>, s. 17.

pro používání rozmanitých dopravních prostředků, např. nafukovací člun, kanoe (vlastní výroby), jízda na koni a chůze pěšky.⁶⁰

Z různých příběhů v Šimánkových knihách se domnívám, že Leoš Šimánek je velmi všestranný člověk. Píše činnostech, které vykonával, např. vařil jídlo, lovil zvěř, pečoval o děti, řešil v divočině mimořádné situace a také musel mít zdravotnický kurz, aby si v případě úrazu byl schopen zachránit život či poskytnout pomoc svým přátelům/rodině.

Jeho knihy ve čtenáři vyvolávají dojem, že Šimánek považuje přírodu na celém světě za klenot, který je vzácný, a proto by si ho lidé měli vážit a opatrovat ho, aby byl uchován pro další generace. K tomuto odstavci přikládám ukázkou: „Také místo k táboření, co jsme ten večer našli, bylo vynikající. Nacházelo se u jedné zátoky s naprosto průzračnou vodou. Soustředovali se v ní lososi před tahem do hor. Jirka tam úplně šílel, když viděl, jak se nám pod člunem prohánějí metrové kusy, které však třpytku úplně ignorovaly.“⁶¹ Další ukázkou jsem uvedla: „Z vody stoupala pára, která hned na okolních stromech namrzala a obalovala je tlustou vrstvou jinovatky. Vypadalo to jako v nějaké pohádce.“⁶²

Šimánek neupřednostňuje jedno místo před jiným. Přírodu obdivuje, nachází-li se v kanadské divočině nebo v Podkrkonoší. Během cest, byl ovlivněn kanadskou přírodou a jejími obyvateli, protože jeho cesty trvaly leckdy i několik let, ale z jeho knih je evidentní, že na svůj rodný kraj nezapomíná.

5.2 Jazyk, kooperace autora se čtenářem, grafická stránka knih

Na úvod této kapitoly bych zmínila zásadní myšlenku. Cestopis by nemohl fungovat bez zeměpisných údajů, protože právě tato specifická slovní zásoba, do které patří názvy měst, řek, hor, pohoří, přírodních krás, fauny a flóry a další, jsou základním pilířem cestopisu. Pokud je kniha psána poutavě, může mít vliv i na uspořádání čtenářova žebříčku hodnot. Tato kapitola je z hlediska přehlednosti rozdělena na dvě menší kapitoly.

---

⁶⁰ KITTNAROVÁ, Hana. *Současné vývojové tendence žánru cestopis*. Praha, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury. Obhájeno 2013-09-06. URL:<<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/59553>>.

⁶¹ ŠIMÁNEK, Leoš. *Z Kanady na Aljašku: na člunech panenskou přírodou podél pobřeží severního Pacifiku*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2017, s. 121.

⁶² ŠIMÁNEK, Leoš. *V kanadské divočině: o životě ve srubu u jezera Clark*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2011, s. 80.

5.2.1 Jazyk, kooperace autora se čtenářem

Slovní zásoba, kterou Šimánek ve svých knihách používá, podporuje a rozvíjí čtenářovu představivost. Uspořádání slov ve větě vyvolává ve čtenáři pozitivní i negativní pocity.

V knihách líčí jednotlivé zážitky velmi podrobně a poctivě. Tyto cestopisy musí pozorného čtenáře a milovníka zeměpisu pohltit. Jednotlivé příběhy jsou podávány přirozeně, což působí jako, kdyby příhody prožíval právě zmíněný čtenář. Objevuje se tu jednoduchost děje, která je doplněna odbornou terminologií, díky čemuž se přidává důraz na autentičnost a autoritu samotného autora.

Čtení jeho příběhů je pro čtenáře záživné. Objeví-li se příběh s dramatickým dějem, čtení se stává napínavým. Každý příběh je specifický dějem, a proto se stává jedinečným. Šimánek prostřednictvím svých knih radí čtenářům, jak přežít v přírodě. Šimánek používá specifickou slovní zásobu, se kterou se čtenář může setkat na svých cestách (logjams je určitý úsek v řece, ve kterém leží kameny a spadlé kmeny stromů.

Ve svých knihách Šimánek také používá spisovný jazyk: „,Tak vás tu opět po dlouhé době vítám!‘, říká. S rozzářeným obličejem k nám schází ze schodů dolů. Jak vám dcera povyrostla! Na obrázcích z koňské stezky to byla ještě malá holčička!“⁶³

U Šimánka je typické používání hovorových výrazů a také typicky českých výrazů, přísloví a pořekadel: „Bylo ho však tolik, že jsem z něj kromě pomazaný udělala i indické kari s rýží. Kluci se cpali, až se jim dělaly boule za ušima.“⁶⁴ Další ukázka: „O kom se mluvívá, nedaleko bývá.“⁶⁵ Hovorovost zajišťuje plynulost celého textu, což je pro čtenáře velmi důležité, protože text více čtenáře přitáhne: „Jsme na cestě už čtrnáct dní a s dobře sehranou partou jsme mohli dávno bejt nahoře. Jede s náma ještě pět lidí, takže je nás celkem sedm a všecko by se dalo hravě zvládnout. Potíž je v tom, že jen dva z těch pěti jsou dobrý. Ti další tři nestojej za nic. Jsou to srágorý, neschopný života v divočině. Zpočátku byli nadšený, ale dlouho jim to nevydrželo. Cestu si představovali podle barevných magazínů a televizních

---

⁶³ ŠIMÁNEK, Leoš. *V kanadské divočině: o životě ve srubu u jezera Clark*. 1. vydání. Rtně v Podkrkonoší: Action-Press, 2011, s. 26.

⁶⁴ ŠIMÁNEK, Leoš. *Z Kanady na Aljašku: na člunech panenskou přírodou podél pobřeží severního Pacifiku*. 1. vydání. Rtně v Podkrkonoší: Action-Press, 2017, s. 53.

⁶⁵ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠIMÁNKOVÁ, Lenka. *Na kanadském severu: zpátky do divočiny*. Rtně v Podkrkonoší: Action-Press, [2007]. *Cesty za dobrodružstvím*, s. 14.

seriálů. Mysleli si, že jedou na dovolenou. Když ale zjistili, že je to taky pořádná makačka, začali naříkat a všechno jim teď vadí. Dokonce i to, že prší, o komárech ani nemluvě! Teď se dokonce rozhodli, že to vzdají a obrátěj to!“⁶⁶

Používá slang (suchohříby, což znamená podoubáci, forota, krapet). Za pomoci těchto výrazů se Šimánek přibližuje běžně mluvené řeči, čímž působí na čtenáře autenticky a přirozeně.

V knihách se vyskytují poetické prvky: „Brzy upadnu do tvrdého spánku, ze kterého jsem již podruhé v této noci brutálně vytržen.“⁶⁷ Poetické prvky se v textech prolínají s popisem: „Na hladině jezera se zrcadlí les s horami v pozadí. Azurově modrou vodu tu a tam zčeří lovící štika.“⁶⁸ V této ukázce lze pozorovat Šimánkovu práci s popisem. Šimánek si doslova hraje se slovy, která následně v textu řadí. Vhodně poskládanými slovy ve větě, se u čtenáře podporuje a rozvíjí představivost. Šimánkův popis je detailní, pestrý a velmi rozvinutý. V příbězích popisuje faunu (los, karibu losos, bobr, rys, vlk, liška, rosomák, medvěd baribal), flóru (borůvky, stromy, rostliny), přírodní úkazy (hory, pohoří, prolákliny). Šimánek píše o místech, ve kterých se často pohybuje, a proto se místa postupně stávají pro čtenáře známá (Diamond Creek, Clark Lake, McMillan Lake, Yellowknife, Whitehorse, Ross River). Šimánek v textech používá metafory: „Maso červené jako oheň.“⁶⁹

Dialogy se vyskytují především v částech, kdy Šimánek poukazuje na rozhovor mezi osobami nebo hovoří-li Šimánek s jinou osobou. V textech vyjadřuje dialog přímou řečí, která je umístěna do klasických uvozovek: „Teď zpátky! Co nejvíc ven‘! Zavelí a ponouká: „Dobře se drž!“⁷⁰ V textech se vyskytuje zvolání: „No teda nazdar!“ stačí jen vykřiknout Lenka a už je pohroma tady.“⁷¹ Šimánek vysvětluje názvy jmen, např. jméno psa Nanooka, znamená v překladu polární medvěd).

---

⁶⁶ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Aljaška-Dobrodružství do extrému: cesta na severozápad-na nafukovacích člunech a vlastnoručně vyrobené plachetnici severskou divočinou k Beringovu moři*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2003, s. 16.

⁶⁷ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠIMÁNKOVÁ, Lenka. *Na kanadském severu: zpátky do divočiny*. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, [2007]. *Cesty za dobrodružstvím*, s. 38.

⁶⁸ Tamtéž, s. 14.

⁶⁹ Tamtéž, s. 45-46.

⁷⁰ Tamtéž, s. 20.

⁷¹ Tamtéž, 30.

Pro vyvolání dojmu větší napínivosti používá nadměrné množství diakritických znamének, především vykřičníků: „,Topí se ve srubu‘, ‚Opravdu! Rychle! Musíš mi teď pomoci!‘ ‚Opravdu, Líza se topí!‘ ‚Jakube, utíkej pro Stana!‘“⁷² Příhoda týkající se zaplavení zahrádky a zvířat je psána velmi dramaticky, až to skoro nepůsobí jako realita: „Další den brzy ráno Veronika vyplašeně křičí: ‚A je to tady!‘ Vběhne do kuchyně, ani za sebou nestačí zavřít dveře a volá k nám nahoru: ‚Prase s ovci plavou‘. Slepice sedí na napůl zatopeném žebříčku před kurníkem a třesou se strachy. Elsinka vyskočila na střechu boudy a štěká, jako by jí šlo o život. Jak to že nic neslyšíte?“⁷³

Dále používá nadměrné množství řečnických otázek: „‚A kde ty peřiny sebereš?‘“⁷⁴ ‚Copak to asi je?‘“⁷⁵

V textech se často vyskytují vulgarismy, které každý člověk zná, proto text působí bližším a důvěrnějším dojmem. Tím se navozuje bližší kontakt se čtenářem a tím se udržuje jeho pozornost. Působí to na čtenáře velmi blízce. Šimánek přistupuje ke čtenáři jako k blízkému příteli. Ukázka vulgarismů: „‚Jdi do řitě! Tak ji teda zdaleka obcházej! Chováš se jak blbec!‘“⁷⁶

Šimánkovy knihy jsou velmi podobné knihám, které psal Jan Welzl. Z knih obou autorů srší úcta k přírodě a porozumění. Knihy těchto autorů si jsou velmi podobné především neutrálním jazykem. Jan Welzl píše o negativních věcech způsobem, že bylo nutné je vykonat k tomu, aby přežil v divočině:

„Mně bylo milejší získat bohatství pomaleji, ale bezpečně, proto jsem vždycky raději kladl pasti na kožišinnou zvěř nebo sbíral zvířata ubitá polárními bouřemi, rozhazoval otrávené maso a vybíral mladé ze sněhových děr.“⁷⁷ Tato ukázka působí na čtenáře tak, že se Welzl sžil s přírodou a také dojmem, že se dokázal dobře přizpůsobit přírodě a využít jejích darů ve svůj prospěch. V knihách vystupuje jako muž činu (rozhazoval otrávené maso a kladl pasti, aby ulovil zvířata s dobrou kožešinou).

---

⁷² Tamtéž, s. 24.

⁷³ ŠIMÁNEK, Leoš. *V kanadské divočině: o životě ve srubu u jezera Clark*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2011, s. 97.

⁷⁴ Tamtéž, s. 94.

⁷⁵ Tamtéž, s. 96.

⁷⁶ Tamtéž, s. 68.

⁷⁷ Tamtéž, s. 40.

U obou cestovatelů se jeví značná odbornost a znalost zeměpisu. Welzl píše: „Je to přibližně od 79. až 81. stupně severní šířky. Tyto ostrovy Figurin, Štelbovil, Barešim, Ljachov, Bennet, De Longovy ostrovy Henriette a Jeanette, dále Tadeusz, Kotelnyj, Nová Sibiř, Valja, Velhobil, Světov, Bělkov, Plelkov, Bližnyj a Kocnyj a jiné ostrovy, byly obydleny v prvních dobách mého pobytu na Sibiři asi dvě stě padesáti polárníky; kromě nich žily tu ovšem eskymácké rodiny. Volaly nás tam bělostné, drahocenné kožišiny polárních rosomáků, vlků, vyder, havolin, chocholin, anulin, zvířený trysk velrybího dechu, břehy ledových jezer pokryté armádou tuleňů, mrožů, lvounů a mořských krav, lákaly nás sem nesmírné tahy ryb.“⁷⁸

Z Welzlových knih se na čtenáře přenáší spousta emocí: „Na jedné takové výpravě jsem skolil s Eskymáky osmnáct ledních medvědů.“⁷⁹ V této ukázce píše o svém největším loveckém výkonu, a proto můžeme z této ukázky cítit jakousi hrdost.

Hrozící nebezpečí dostává Šimánka a jeho rodinu do mezních situací, ve kterých se musí dobře a rychle rozhodovat nejen o svém bezpečí, ale díky tomu, že v některých knihách cestuje s rodinou (manželka, dvě děti) nebo s partou přátel, tak rozhoduje i o jejich bezpečí.

Důležitým momentem v jeho knihách je udržování napětí u čtenáře. Při čtení Šimánkových knih o Kanadě a Americe se zdál, že cestovatel často přehání a příběhy drammatizuje více než je vhodné. Ve skutečnosti je jeho popis velmi reálný, živý a čtenářovi se otevírá reálné zachycení jednotlivých dobrodružství (byla obrovská zima, přišel obrovský déšť). Jak toho Šimánek dosahuje? Při cestách magickou, drsnou a chladnou Kanadou, ve které je odkázán sám na sebe nebo na své přátele, musí umět uplatňovat svoje zkušenosti a znalostmi, které jsou důležité pro přežití.

Práce s lidskou psychikou je velmi složitá a křehká. Každý Šimánkův čtenář si jistě položil otázky: Co by se stalo, kdyby ho přepadla panika či stesk po přátelích? Co by se stalo, kdyby zaváhal, zda zvládne být sám v divočině či se má vzdát a vrátit se zpátky do civilizace? A byla by prohra, kdyby se vrátil do civilizace dříve, než původně zamýšlel? Pro něj by to jednoznačně prohra byla, ale každý čtenář hltající jeho knihy by mu v určitých situacích cestu domů doporučil.

---

⁷⁸ WELZL, Jan Eskymo. *Hrdinové Ledového moře*. 2. vydání. Brumovice: Carpe diem, 2010, s. 8.

⁷⁹ Tamtéž, s. 10.

Jeho vytrvalost, trpělivost a odhodlání se mohou pro čtenáře stát velkou motivací. Ve svých knihách zmiňuje příběhy, ze kterých je cítit odhodlání a cílevědomost, která spočívá v tom, že se Šimánek nenechává ničím zastrašit a neustále bojuje (v jeho případe s přírodními živly: vítr, oheň). Čelil několika vyhoceným a život ohrožujícím situacím. Jednou ze situací bylo šíření ohně k jezeru Clark. Šimánek se k celé situaci musel postavit čelem a musel být připravený opustit s celou rodinou chatu u jezera Clark. Setkal se tváří v tvář se živlem, který před jeho očima ničil kanadskou přírodu a oheň se plížil až k chatě. V tu dobu byl Šimánek na chatě s celou rodinou a nefungovala jim vysílačka, takže stál před rozhodnutím, jak ochránit sebe a svoji rodinu. Další dramatická příhoda nastala, když se Leoš Šimánek snažil zachránit psovi život, a proto šel 150 kilometrů se psem na zádech z divočiny zpět do civilizace a hledal veterináře. Cestou došlo k řadě komplikací (sníh mu sahal až k pasu, Šimánek ztratil sněžnici). V těchto situacích se projevuje Šimánkův charakter, což je do určité míry pozoruhodné. Projevuje se obětavost a odvaha. Chtěl zachránit psovi Nanookovi život, a proto riskoval ten svůj, aby mu pomohl, naštěstí vše dopadlo dobře.

Jan Welzl ve svých knihách vyobrazuje dramaticčnost a napětí tím, že zdůrazňuje vlastní zážitek: „Jak se tak asi po desáté vracím mezi ryby a sbírám je, cítím najednou, že se pode mnou něco hýbe. Kouknu a k nemalému zděšení poznávám, že stojím na ďáblově rybě.“⁸⁰ V této ukázce se dramaticčnost projevuje postupným stupňováním děje, který je ovlivněn popisem vzhledu ryby a její nebezpečnost pro polárníky: „Ďáblova ryba je postrach všech polárníků, je to strašlivá nestvůra, ohromné zvíře, má hlavu spojenou s tělem bez šíje, je tmavohnědá, na břicho bílá.“ [...] „Vypadá jako polokoule široká asi čtyři metry.“ [...] „Její tvář je podobná znetvořenému lidskému obličejí, čímž vypadá celý zjev ještě příšerněji.“ [...] „Toto zvíře je postrachem polárníků, protože se drží mezi lososy a je téměř nesmrtelný, zničí ho pouze nitroglycerinová munice.“⁸¹ Tuto příhodu lze pojmout z několika hledisek. Pokud by se čtenář na tuto situaci díval z pohledu grotesky nebo si ji představil v Chaplinově pojetí, tak se příhoda jeví legračně, protože představa, že je ryba odpálená dynamitem je pro běžného čtenáře, zcela nepochopitelná, neuvěřitelná a může se mu jevit jako vymyšlená.

---

⁸⁰ Tamtéž, s. 51.

⁸¹ Tamtéž, s. 51-52.

Island'an Vilhjalmur Stefansson na základě svých domněnek a znalostí uvádí, že Welzl lhal a falšoval údaje. Dalším možností, jak lze tento příběh pochopit je, že čtenář nezná danou oblast, o které Welzl píše, a proto si čtenář nemůže být jistý, že tato ryba opravdu neexistuje.

Šimánkovy knihy jsou čtivější než Welzlovi, protože díky přizpůsobení slovní zásobě pro čtenáře působí jeho knihy laskavějším a lákavějším dojmem, i když píše o dramatických věcech. Je vhodné, že Šimánek popisuje jednotlivé detaily a vypráví příběhy velmi reálně, jsou to jeho vlastní zážitky. Při vyprávění příběhů často dodává doplňující poznámky (odmlčím se nebo vybaví se mi spousta detailů, proto pokračuji až po chvíli).

Rozdíl mezi jejich cestopisy může spočívat v jiné době, ve které byly cestopisy psány. Welzl psal cestopisy od konce 19. století do první poloviny 20. století a Šimánek je psal od 2. poloviny 20. století do současnosti. Hlavním důvodem se stává fakt, že si čtenář u Welzla nemůže být jistý, co je pravda a co je výmysl. Šimánek cíleně buduje svou důvěryhodnost tím, že ukazuje na jasné situace, které zažil.

Text se stává autentickým v momentě, kdy Šimánek popisuje celkovou situaci pomocí chování lidí, kteří s ním prožívají určité dobrodružství. V nadcházející ukázce textu je vylíčeno chování Leoše, Lenky i Jakuba a vlastně také ryby, která je zástupcem kanadské fauny: „Najednou slyším od tábora Jakubův řev a Lenčino volání: ‚Leoši, rychle! Ta zatracená ryba mi zlomí prut.‘ Utíkám ke břehu a křičím: ‚Musíš jí povolit! Otevři naviják!‘ Co nejrychleji musím zakročit! Lenka však instinktivně pochopila, jak na velkou rybu – povoluje jí a pak pomalu přitahuje.“⁸² Následuje další ukázka z jiné situace: „Sedíme kolem ohniště, krájíme křemenáče a podhříbky na smaženici, když nás z protější strany jezera vyděsí Lenčin křik. Vzápětí ji vidíme, jak k nám pádluje jako divá. Připlouvá, vyskočí z kajaku jen v ponožkách a zděšeně vypráví: ‚Teda ten mě vystrašil!‘ Najednou se vynořil přímo přede mnou, zběsile funěl, velký jak hora. Málem jsem se strachy počůrala. Asi měl vztek, že mu plundruji jeho borůvkoviště.‘ ‚Kdo prosím tě?‘ ptá se Jakub svojí vyděšené matky. ‚No přece medvěd, černý jako uhel s hnědým čumákem a drápama jako hrom.“⁸³

Osobně považuji za nejdramatičtější tento příběh: „Po jedenapůldenní přestávce pokračujeme v plavbě. Vítr téměř nefouká, a tak nás jenom zvolna unáší proud. Lenošíme.

---

⁸² ŠIMÁNEK, Leoš a ŠIMÁNKOVÁ, Lenka. *Na kanadském severu: zpátky do divočiny*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2007, s. 56.

⁸³ Tamtéž, s. 60.

Z idylky nás vytrhuje Pavel. ‚Něco se mi tu nezdá, hoši! Vypadá to na další přeje!‘ Nemýlí se. Před náma to pořádně hučí, řeka se vlní a vidím i vodní tříšť. Leoš zbledne a vyskočí jako uštknutý. ‚Kde je mapa?‘ Zuřivě se přehrabuje v hliníkové bedně. Když mapu konečně najde, zbledne ještě víc. ‚Virginia Falls! To musí být ty vodopády! Honem ke břehu, než bude pozdě!‘ Plujeme uprostřed řeky, která tady je dobrý dvě stě metrů široká. Před námi jsou nejdřív přeje a pak... Voda se řítí do stometrové propasti! Tyhle vodopády jsou skoro dvakrát vyšší než Niagárské. Veslujeme jako šílení. Přesto pobízím kluky k ještě rychlejšímu tempu.“⁸⁴

Leoš Šimánek ve svých příbězích klade důraz emocionální složku, kterou vyjadřuje především díky slovní zásobě a jasné stavbě vět: ‚Poslední úsměv, poslední pozdrav... Netušil jsem tehdy, že bude úplně poslední. Když jsem se za dva roky vracel, dozvěděl jsem se od jejích rodičů, že se Morag v létě vrátila na sever a našla si práci na lodi plavící se po Mackenzie. V Hay Riveru na Velkém Otročím jezeře ji potom našli v přístavu – utopenou. Plavat ale uměla jako ryba. Byla to sebevražda z nešťastné lásky? To nikdo neví.“⁸⁵

V knize *Cestování je můj život* vypráví o svém dospívání a také o tom, jak se v lese ztratil pes Šemík, o kterém Šimánek píše velmi smutný a tragický příběh. Domnívám se, že tento příběh se musel všem milovníkům psů číst velmi špatně. Na druhou stranu i špatné věci neodmyslitelně patří k cestování a tvoří reálnější představu o cestách.

U Šimánka jsou čtenáři zvyklí, že pokud se objeví-li nějaký dramatický zážitek, tak to většinou dopadne dobře, a proto příběh o tom, jak jejich psa zřejmě roztrhali v lese vlci, když pes Šemík hledal Šimánka a partu jeho přátel je velmi dojemný. Toto je ještě potvrzeno skutečností, že se na příběhu projevuje oddanost, loajálnost a odhodlanost psa, který chce najít svého pána za každou cenu, bohužel v tomto případě za cenu nejvyšší. Z tohoto příběhu je evidentní, že Šimánka událost velmi zasáhla, protože ve své knize uvádí spoustu dalších drobných detailů (roztrhaného psa poznali podle modrého šátku, který u něj našli), které tvoří příběh emotivním.

---

⁸⁴ ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Kanada-divočinou severu*. 1. vydání. Překlad Michael Květoň. Hradec Králové: CountryPlus, 1993, s. 72.

⁸⁵ ŠIMÁNEK, Leoš. *Amerikou od severu k jihu: na dobrodružné cestě ze Severního ledového oceánu do Ohňové země*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2005, s. 69.

Welzl je velmi spjatý s okolní přírodou, což lze doložit na této ukázce: „Aby si někdo nemyslel, že při rybaření není u nás na Severu nebezpečí, povím jenom malý příběh, který se mně stal na Rudolfově Zemi, severním ostrově Země Františka Josefa.“⁸⁶ Welzl navozuje pocit, že je součástí Severu. Samotný autor se vnímá tak, že je na Severu doma a tuto myšlenku přenáší i na čtenáře. Welzl žil 30 let na ostrovech, které patří Rusku (Země Františka Josefa) a později žil v severní Kanadě (Dawson City).

Dalším cestovatelem, se kterým můžeme částečně srovnávat Šimánkovu tvorbu je Ivan Knorr. On píše články do časopisu *Země světa* a Leoš Šimánek píše cestopisné knihy. Ačkoliv se každý věnuje jinému žánru, tak mají společná témata, o kterých píše každý jiným způsobem. Ivan Knorr poznává nová místa aljašské a kanadské přírody, ale také dalších zemí z celého světa. Na svých cestách se seznamuje s místními obyvateli a jejich kulturou. Také si chce zlepšit svoji vytrvalost.

Můžeme je srovnávat, protože Šimánek i Knorr mají společný cíl. Chtějí si dokázat, zda jsou natolik silní, aby čelili nevyzpytatelným a stresujícím situacím. Tyto situace pro ně byly těžké, jak po fyzické stránce, tak i po psychické stránce. Leckdy se zdálo, že je vypjatá situace „zlomí“, ale nakonec z dobrodružství vyšli posílení. Jejich síla se vyskytuje právě v částech, kdy čtenáři popisují dramatický příběh s veškerými jejich pocity a myšlenkami, které se jim v situaci honí hlavou. Oba svoje texty doplňují originálními fotografiemi, které v nich publikují.

Čtenářovy důvěry dosahuje každý jiným způsobem, což se odvíjí podle žánru, který píšou. Šimánkovy cestopisy stojí na pomezí beletrie a odborného textu, kdežto Ivan Knorr píše cestopisné články do časopisu, ve kterém se mohou objevit i osobní příhody, ale je tu více odbornosti, např. historie památek, flóra a fauna:

„V současnosti jsou pižmoni typičtí pro Arktidu, ale najdou se stáda také v Kanadě. Zajímavé je, že při nebezpečí samice vytvoří kruh a telata schovají dovnitř kruhu a býci se rozestaví po obvodu hlavami k nepříteli. Tato technika funguje proti vlkům, ale ne proti lovcům s kulovnicí. Pižmoň je velmi loajální zvíře, které nechce opustit třeba zastřeleného druha, takže lovcům musely kolikrát zabít celé stádo. Býci mohou vážit 400 kg, výška je 120–150 cm a délka 180–250 cm. Mezi turovitými sudokopytníky se řadí k menším druhům, řadí se ke kozám a ovcím. Maso pižmoňů bylo populární mezi velrybáři a lovcům tuleňů, protože

---

⁸⁶ WELZL, Jan Eskymo. *Hrdinové Ledového moře*. 2. vydání. V Brumovicích: Carpe diem, 2004, s. 51.

přinášelo zpestření jídelníčku. Průběžný lov vedl k tomu, že se stáda chovají jen v kanadské Arktidě a severním Grónsku.⁸⁷, Losos je neodmyslitelně spjatý s Aljaškou. Aljaška je rájem rybářů. Losos tráví většinu života v oceánu, ale do řek se vydává pouze proti proudu řek tam, kde se narodili.“⁸⁸

Šimánek píše také o lososech, ale neklade takový důraz na vyjmenovávání jednotlivých druhů lososů, což je opakem Knorra, který by měl do časopisu tyto údaje uvádět. Šimánek píše o lososech pouze v souvislostech, které se prolínají s jeho příběhy.

5.2.2 Grafická stránka knih

Grafická stránka v Šimánkových knihách působí na čtenáře zajímavě a originálně. Fotografie nacházející se v knihách, promítal také na svých diashow. V knihách se zmiňuje i o tom, skrze, kterými fotoaparáty byly fotografie pořízeny. V jedné ze svých knih píše o východoněmecké zrcadlovce LEICARA R4 (1981) tvrdí, že ji má dodnes a stále funguje. Následně si pořídil další typ LEICARA R6, kterou využíval na natáčení filmů. Dále používal, KODACHROME 25, který vhodně zachycoval nejrůznější detaily přírody (fotil na ní ledovce, slunečné počasí). Jako poslední fotoaparát zmiňuje KODACHROME 64, kterým fotil detaily a od toho prvního fotoaparátu se liší lepšími technickými vymoženostmi.

Popisek u obrázku je psaný kurzívou a vztahuje se ke konkrétní události. V těchto krátkých textech Šimánek poskytuje čtenáři odborné a technické poznámky o konkrétním obrázku, čímž udržuje neustálý kontakt se čtenářem.

Na začátku jeho knih jsou umístěny mapy, na kterých se vyskytuje vyobrazení míst, o kterých Šimánek v dané knize píše. Mapy jsou v knize vhodným doplňkem, který ji ozdobí a usnadní víc čtenářovu orientaci v určité oblasti. Vždy tam je značena trasa, kterou Leoš Šimánek podnikl. Šimánek v mapách značí symbolem červeného obdélníku jezero Clark, které se v Kanadě stává výchozím bodem jeho výprav. Spojení zajímavých a kvalitních fotografií s texty působí na čtenáře lákavým dojmem. Šimánek je přírodou fascinován, a proto ji čtenářům detailně líčí. Líbí se mu příroda kanadského pobřeží, ale ještě více si oblíbil Aljašku.

---

⁸⁷ Tamtéž, s. 58-59.

⁸⁸ Tamtéž, s. 40-41.

Grafickou úpravu Šimánkových knih mohu porovnat s grafickou úpravou Welzlových knih. Ve Welzlových knihách se objevují ilustrace, kdežto u Šimánka jsou vlastnoručně pořízené fotografie. Ve Welzlových knihách se neobjevují fotografie, ale ilustrace, které vytvořil Michal Halm.

5.3 Témata v Šimánkových knihách

Z knih je zřejmé, že jeho hlavními tématy jsou příroda a rodina. Je fascinován přírodou a rád v ní tráví čas se svojí rodinou. Rád svému bratrově Béd'ovi a švagrové Marcelce vypráví své o svých cestovatelských zkušenostech. Tématem může být i osoba Leoše Šimánka, např. jeho vlastnosti – rozhodnost, cílevědomost a smysl pro organizaci práce: „Béd'a řekl: „V květnu, hned jak Leoš skončí promítání diashow, to tady zabalíme a vyrazíme do Kanady.““⁸⁹ Také píše o svých přátelích, např. kamarád Said je lékařem v nemocnici u Watsona Lake.

Mezi jeho hlavní témata patří aljašská a kanadská příroda. Píše o přírodě, protože v ní tráví celý svůj čas. Je součástí přírody, splývá s ní. Šimánek se často pohybuje v teritoriu Yukon (v Kanadě): „V této oblasti žije méně obyvatel než na Aljašce. Zhruba polovina všech obyvatel žije v hlavním městě Whitehorse.“⁹⁰ Rozepisuje se o jedinečné přírodě a zmiňuje přírodní krásy ostrůvky Lynn Sisters, laguna Salt Lake, druhá nejvyšší ledovcová hora Mount Queen Bess nebo indiánská vesnice Hoonah. V městečku Whitehorse, což je hlavní město Yukonu, nakupoval zásoby jídla a zbraně a v městečku Ross River si u faráře Veyrata vyzvedával zvířata (prase, kozu, psa atd.), která se následně vrtulníkem přepravují do divočiny k jezeru Clark. Sjíždí řeky Nahanni a Ross River.

Šimánek se pohybuje v nevyzpytatelné a nespoutané divočině. V jeho knihách nastává hodně zápletek kvůli zhoršeným přírodním podmínkám, př. špatné počasí, mrazy, padající ledovce.

V jeho knihách je důležitým tématem kooperace člověka s přírodou a „přizpůsobení“ přírody své potřebě. Šimánek si v Kanadě dokázal ulovit několik ryb bez použití prutu – chytal je přímo do ruky. Na tomto příkladu je viditelná znalost přírody, dokázal totiž

---

⁸⁹ ŠIMÁNEK, Leoš. *V kanadské divočině: o životě ve srubu u jezera Clark*. 1. vydání. Rtyň v Podkrkonoší: Action-Press, 2011, s. 10.

⁹⁰ Tamtéž, s. 50-51.

odhadnout pravděpodobnost, kdy ryba vyskočí a „rybářskou technikou“ rybu ulovit. Naučil se zpracovávat dary, které příroda nabízí (borůvky, brusinky, houby). Také poukazuje na šetrnost k přírodě – žádné plýtvání jídlem. Z jedné suroviny se uvařilo více jídel (houby – smaženice, houby v octě, sušené houby). Čerpá z bohatství země, které je v Kanadě nabízeno ve velkém množství (borůvky – knedlíky, koláče), houby (kozáci – smaženice), ryby (štičí guláš), kachny (kachní steaky), vše, co příroda nabízí je využitelné a dobře zpracovatelné a z těchto surovin lze uvařit spoustu dobrot.

Ze Šimánkových knih vyplývá, že příroda nebylo to jediné, co bylo v divočině těžké. V jedné ze svých knih napsal, že si musel zařídit povolení na grizzlyho a černého baribala v podobě koupení lovecké známky. Tím tedy ukazuje na to, že vyřízení byrokratických záležitostí může být také poměrně náročné. Byrokracie byla už v tehdejší době dost náročná, protože na lov medvědů musela být vyřízena jiná potvrzení než na lov ryb. Lovecké známky jsou důležité, protože jsou brány jako povolení, které v Kanadě myslivci řádně kontrolují. Musely se vyřídit licence a vše muselo být nahlášeno lesníkům.

Kromě přírody Šimánek píše i o místních obyvatelích, kteří se na jeho cestách pro něj stali velkou inspirací a vzorem. Čerpal od nich pověsti, které se přenášely z generace na generaci. Obdivoval jejich šikovnost, zručnost a celkově fakt, že se dokázali přizpůsobit nepředvídatelnému počasí.

Šimánek v některých svých knihách týkajících se Ameriky věnuje pozornost období Kalifornské zlaté horečky, která nastala v polovině 19. století. Píše o tom, protože se pohybuje v místě Britské Kolumbie, kde zlatých horeček proběhlo velké množství. O zlatých horečkách a o obyvatelích psal články také Ivan Knorr, které byly publikovány v časopise *Země světa*: „Aljaška většinu návštěvníků zaskočí vysokými cenami – obyvatelé Aljašky si musí během krátkého léta (100 dní) vydělat na celý rok, a proto tu jsou vysoké ceny služeb. Ceny potravin zvyšuje i infrastruktura. Přichází sem více lidí, kteří tu chtějí žít, protože se jim nelíbí přetechnizovaná doba.“⁹¹

Knorr vykresluje Kanadu obecně jako celek. Píše o fauně a flóře, o historii měst: „Aljaška je největším státem USA, její rozlohu si můžeme představit, jako kdyby se spojily čtyři státy (Polsko, Německo, Francie, Španělsko). Nejvíce lidí žije u města Anchorage.

---

⁹¹ Tamtéž, s. 14-15.

Hustota osídlení je velmi nízká. V dnešní době se najdou místa, na která ještě nevzkročila lidská noha. 65 % vlastní federální vláda ve formě národních parků, lesů. Je zde malá síť komunikací. Jsou tu pouze dvě železnice (Alaska Railroad spojuje město Fairbanks s přístavy Seward a Whittier a druhá je úzkokolejka přes Whiteův průsmyk, která je dnes turistickou atrakcí).⁹² Dále: „Silnic je tu lehce přes dvacet. Většina z nich má vlastní jméno a hrdé přízvisko Highway. Většina cest je pokryta šterkem. Jezero Hood na předměstí Anchorage je nejušnějším přístavem hydroplánů na světě.“⁹³ Nebo: „Niagárské vodopády se všeobecně považují za atrakci USA, ale skutečnost je taková, že na jejich straně leží pouze dva menší vodopády – Americký a Nevěstin závoj. K vodopádům se váže legenda: „Indiánská dívka byla dcerou náčelníka a ona se odmítla vdát za muže z kmene, aby neuvrhla hanbu na svůj rod, tak musela opustit vesnici. Nasedla do kánoe a pádlovala na hranu Niagarských vodopádů, a i s lodí skončila ve vodopádech. Legenda dále praví, že si ji vzal za ženu bůh hřmících vod a prý se její duch dnes zjevuje pod Nevěstiným závojem (část vodopádů).“⁹⁴

Ivan Knorr si velmi oblíbil oblast Severní Ameriky, což se projevuje v jeho textech:

„Jezero Crater Lake, které vzniklo po výbuchu sopky Mount Mazama – uvádí se o něm, že je tu nejmodřejší voda, jejíž modř je přirovnávána k barvě šmouly. Dominantou národního parku Denali je stejnojmenná nejvyšší hora Severní Ameriky, dříve známá jako Mount McKinley. NP Denali je třetí největší park USA. Vede tu jediná silnice Denali Park Road je to šterková cesta vedoucí přes několik hřebenů. Cesta je dlouhá cca 150 km a končí ve zlatokopecké osadě Kantishna, kde jsou ubytovací zařízení.“⁹⁵ Nebo: „Denali, má 2 vrcholy, vyšší jižní (6190 m n. m.) a nižší severní (5934 m n. m.). Výstup je náročný, protože hora je na odlehlém místě. Od pokoření Denali se lidé snažili od 20. století. Prvním člověkem byl v roce 1902 Alfred Brooks. Dostal se do výšky 2300 m.“⁹⁶

Co mají texty Knorra a Šimánka podobného? Oba do textů píšou o vlastních příbězích z cest. Zároveň se u obou autorů objevuje respekt k přírodě, protože oba si jsou díky svým zkušenostem vědomi, že příroda je nevyzpytatelná a nespoutaná. Příroda může být dobrým přítelem, ale i silným protivníkem.

---

⁹² *Země světa: Aljaška*. 1. vydání. Praha 10: Redakce Země světa, 2020, s. 4-5.

⁹³ Tamtéž, s. 6-7.

⁹⁴ Tamtéž, s. 62-63.

⁹⁵ Tamtéž, s. 16-17.

⁹⁶ Tamtéž, s. 18-19.

Leoš Šimánek ve svých knihách často poukazuje na přírodní a klimatické rozdíly mezi Českou republikou a Kanadou. Silné bouřky a blesky v Kanadě často způsobují lesní požáry, kdežto pro ČR nejsou lesní požáry typické v takové míře jako pro Kanadu. Nastane-li v Kanadě léto, tak vychází Slunce už ve 3:00 h ráno, kdežto v ČR nejdříve kolem 5:00 h. Leoš Šimánek také uvádí, že mu v Kanadě byla často zima. V Kanadě se teploty pohybují kolem -30 °C až -50 °C a to v případech, kdy je zima mírnější, ale v ČR se pohybují přibližně kolem -10 °C. Na Šajtavě v Orlických horách bylo -20 °C. Šimánek tento fakt vysvětluje tím, že v kanadském vnitrozemí je suchá zima, vítr je nebezpečný a vítr znásobuje mráz, který odebírá organismu teplo.

V jednom ze svých příběhů si Leoš Šimánek v Kanadě u jezera Clark Lake zasadil zeleninu a ta během měsíce vyrostla a prý vyrostla větší než zelenina v ČR. Tuto skutečnost přisuzuje jinému podnebí a jiné struktuře půdy v této oblasti. Další rozdíl spočívá v zalesněnosti. V Kanadě jsou husté, zelené a tmavé lesy, které jsou plny vzácné zvěře (medvěd, rys, bobr, los, karibu atd.). Čas plyne v divočině pomaleji, protože člověk tam není obklopený digitálním světem ani technologiemi a je více spjat s přírodou. Dálnice je nahrazena zamrzlým potokem. Čas v knize ubíhá pomalu. Šimánek si díky pomalejšímu vnímání času zapisuje drobné detaily, které přidává do svých knih.

5.4 Kompozice

Knihy obsahují mozaikovou kompozici, což znamená, že jednotlivé kapitoly tvoří jeden celek. Vypravěč je v Šimánkových knihách v ich-formě, protože Šimánek vypráví o svých zážitcích. Příběhy vypráví manželce Lence, bratru Béd'ovi a švagrové Marcelle.

Šimánek v knihách používá retardaci děje, tj. děj je v napínavé situaci zastaven, čímž se zpomaluje vyprávění v příběhu. Čtenářovy myšlenky jsou přerušeny, celé uzavření situace se dozvídá čtenář až o pár stránek dál: „Měl pravdu?“ Běda hned na to. „Říkal jsi přece, že Said sjížděl řeku v kánoji.“ „Ale ne od mostu na silnici Cassiar Highway, nýbrž od osady Telegraph Creek, kam až vede podél řeky úzká štěrková silnička.“⁹⁷

Knihám bývá často vytýkáno, že Šimánek vypráví příběhy a zážitky z cest a najednou se ve svém vyprávění zmiňuje o tom, že sedí v kuchyni se svou ženou, švagrovou a bratrem a

---

⁹⁷ ŠIMÁNEK, Leoš. *Z Kanady na Aljašku: na člunech panenskou přírodou podél pobřeží severního Pacifiku*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2017, s. 19.

vypráví jim zážitky. Děj se stává pomalejším díky přechodům ze současnosti (sedí se svojí rodinou v chatě a vypráví jim příhody o vzpomínkách z minulosti).

6 Závěr

Jak jsem již psala v úvodu, první otázka, na kterou jsme hledali odpověď, směřovala k tomu: *Jakým způsobem se znalosti a zkušenosti Leoše Šimánka odrážejí a prolínají v jeho knihách?* Došli jsme k závěru, že jednotlivé Šimánkovy příběhy jsou základním pilířem pro jeho cestopisné knihy, protože jeho knihy jsou zcela autobiografické. Veškerá jeho knižní tvorba „stojí“ na jeho osobních zkušenostech a zážitcích, které sbíral během svých cest. Můžeme tedy říct, že jeho dobrodružství jsou základním pilířem jeho knih. Během mého bádání jsem se nesetkala s knihou, ve které by Šimánek nepracoval se svými příběhy.

S tím částečně souvisela druhá otázka, která směřovala k tomu: *Jak souvisí používání jazykových prostředků v jeho knihách s ovlivňováním čtenáře?* Zjistilo se tedy, že důvěryhodnost knih je ovlivněna stylistickými prostředky. Došli jsme k závěru, že z hlediska stylu jsou jeho texty velmi bohaté a různorodé. Najdeme v nich spisovný a hovorový jazyk. Jeho práce se slovní zásobou je velmi pestrá. V textech používá mnoho tropů a figur, např. řečnické otázky, poetismy, vulgarismy, zkratky, vlastní vymyšlená slova atd. Texty se díky vhodně zvoleným výrazům stávají pro čtenáře poutavými a udržují čtenáře v centru jednotlivých příběhů. Šimánek se za pomoci těchto prostředků snaží udržovat čtenáře v napětí. Čtenářovu pozornost udržují časté dialogy, které probíhají mezi účastníky výprav. Texty jsou plny řečnických otázek, nad kterými čtenář může či nemusí uvažovat. Velmi silnou roli v jeho textech plní autobiografické rysy, které přidávají na důvěryhodnosti textů. Tím, že samotný autor tyto situace zažil, tak si je podrobně pamatuje a tudíž je schopen svoji vzpomínku, co nejpřesněji přenést do knih.

Jak vypadá kompozice v Šimánkových knihách? Zjistili jsme, že Šimánek používá v příbězích retardaci děje. V práci jsme tento jev důkladně rozebrali. Retardace děje představuje krátké zastavení děje v napínavé situaci a vložení situace, kterou autor prožívá při vyprávění těchto příběhů. Ukázali jsme si, jakými způsoby může čtenář tuto skutečnost vnímat. Situaci vnímá buď jako nevhodný způsob, kterým se zastavuje děj nebo jako vhodný doplněk mezi jeho vyprávěním.

Jakým způsobem se Šimánek sebereprezentuje? Šimánkova sebereprezentace na veřejnosti byla probádána ve čtvrté kapitole. Do roku 2013 Šimánek vystupoval na veřejnosti aktivně,

díky svým diashows, což byla jeho specialita. Došli jsme ke zjištění, že se Šimánek prezentuje mnoha způsoby, z nichž mezi nejdůležitější formu sebe prezentace v současné době patří web. Bylo zjištěno, že Šimánek má v současné době dva weby. První web je zaměřen na prezentaci jeho knih či článků, které o něm vyšly v různých časopisech. Druhý web se věnuje propagaci penzionu, který provozuje společně se svojí manželkou.

Jakým způsobem se Šimánek angažuje v nakladatelské kultuře? Zjistili jsme, že nejprve vycházely Šimánkovi knihy v německých nakladatelstvích Union a Badenia. V každém nakladatelství vznikla jiná ediční řada. Knihy v každé edici jsou jiné po vizuální stránce. Po roce 1989 se Šimánek vrátil do ČSR a založil vlastní nakladatelství Action-Press, ve kterém vydával překlady svých knih, které původně vyšly v Německu, a později tvořil nové knihy. V Action-Press pracoval společně se svojí ženou a někdy mu s korekturami pomáhali jeho známí, např. Irena Zítková.

Osobně považuji za největší přínos této práce zjištění nových informací o běžném provozu nakladatelství Action-Press (sídla nakladatelství, role zaměstnanců a činnost nakladatelství). Tato práce také přinesla nová zjištění v oblasti Šimánkovi překladatelské činnosti a v porovnání německého a českého trhu z pohledu Leoše Šimánka. Za další přínos této práce považuji rozhovor s Leošem Šimánkem. Velkým přínosem pro literární kulturu je důkladná analýza Šimánkových knih.

7 Summary

As I wrote in the introduction, the first question to which we sought an answer went: *In what way is Leoš Šimánek's knowledge and experience reflected and interspersed in his books?* We came to the conclusion that Šimánka's individual stories are a fundamental pillar for his travel books, because his books are completely autobiographical. All of his book-making "rests" on his personal experiences and those he collected during his travels. So we can say that his adventures are a fundamental pillar of his books. During my research, I did not encounter a book in which Šimánek did not work with his stories.

Related in part to this was the second question, which was directed at: *How does the use of language devices in his books relate to influencing the reader?* The credibility of the books was therefore found to be influenced by stylistic means. We came to the conclusion that, in terms of style, his lyrics were very rich and varied. We find writing and colloquialism in them. His vocabulary work is very varied. He uses many tropes and figures in the lyrics, e.g. rhetorical questions, poeticisms, vulgarisms, abbreviations, self-invented words, etc. The lyrics become engaging to the reader, thanks to appropriately chosen expressions, and keep the reader at the heart of individual stories. Using these means, Šimánek tries to keep the reader in suspense. The reader's attention is maintained by the frequent dialogue that takes place between the participants in the expeditions. The lyrics are full of rhetorical questions that the reader may or may not consider. Autobiographical features play a very strong role in his lyrics, adding to the credibility of the lyrics. By experiencing these situations, the author himself remembers them in detail and thus is able to translate his memory as accurately as possible into books.

What does composition look like in Šimánka's books? We found out that Šimánek uses retardation in the stories. At work, we have thoroughly dismantled this phenomenon. The retardation of the action represents a brief halt of the action in a tense situation and the insertion of the situation that the author experiences in telling these stories. We have shown the ways in which the reader can perceive this fact. He sees the situation either as an inappropriate way to stop the action or as an appropriate complement to his narration.

In what way does Šimánek present himself? Šimánka's self-presentation in public was explored in chapter four. Until 2013, Šimánek was active in public, thanks to his diashows,

which were his specialty. We found out that Šimánek presents himself in many ways, of which the web is currently among the most important form of self-presentation. It has been established that Šimánek currently has two sites. The first site is aimed at presenting his books or articles published about him in various journals. A second site is dedicated to promoting the boarding house he runs together with his wife.

How does Šimánek engage in publishing culture? We discovered that Šimánka's books were first published in the German publishers Union and Badenia. Each publisher produced a different edition series. The books in each edition are different visually. After 1989, Šimánek returned to the Czech Republic and founded his own publisher, Action-Press, in which he published translations of his books, which were originally published in Germany and later created new books. At Action-Press, he worked with his wife and was sometimes assisted with proofreading by his acquaintances, such as Irena Zítková.

Personally, I consider the biggest contribution of this work to be the discovery of new information about the normal operation of The Action-Press (the headquarters of the publishing house, the role of employees and the activities of the publishing house). This work also yielded new findings in the field of Šimánka translation activities and in comparison of the German and Czech markets from the point of view of Leoše Šimánka. I consider the interview with Leoš Šimánek to be an additional benefit of this work. A great contribution to literary culture is the thorough analysis of Šimánka's books.

8 Seznam použité literatury

Primární literatura

- ŠIMÁNEK, Leoš. *Americkým západem: pěšky a na koních od Mexika do Kanady*. 1. vydání. Pardubice: Action-Press, 2003. 118 s. ISBN 80–239–1649–1.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Amerikou od severu k jihu: na dobrodružné cestě ze Severního ledového oceánu do Ohňové země*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2005. 216 s. ISBN 80–239–2223–8.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Cestování je můj život: na plachetnicích Tichomořím a na člunech divočinou severní Kanady*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2013. 155 s. ISBN 978–80–904191–2–4.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Kanada-Aljaška: dobrodružství v divočině*. 1. vydání. Pardubice: Action-Press, 2003. 118 s. ISBN 80–86021–74–2.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Severskou divočinou: stavba srubu u jezera Clark a plavba po řekách na Aljašku*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2014. 155 s. ISBN 978–80–904191–3–1.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Z Kanady na Aljašku: na člunech panenskou přírodou podél pobřeží severního Pacifiku*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2017. 155 stran. ISBN 978–80–904191–6–2.
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Život plný dobrodružství: světem křížem krážem*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2020. 155 stran. ISBN 978–80–904191–9–3.
- ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Aljaška–Dobrodružství do extrému: cesta na severozápad na nafukovacích člunech a vlastnoručně vyrobené plachetnici severskou divočinou k Beringovu moři*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2003. 195 s. ISBN 80–239–0842–1.
- ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Kanada-divočinou severu*. 1. vydání. Překlad Michael Květoň. Hradec Králové: CountryPlus, 1993. 181 s. ISBN 80–901326–3–4.
- ŠIMÁNEK, Leoš a ŠEBESTA, Čestmír. *Kanada: život v divočině*. 1. vydání. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1998. 134 s. ISBN 80–901929–9–8.
- ŠIMÁNEK, Leoš a ŠIMÁNKOVÁ, Lenka. *Na kanadském severu: zpátky do divočiny*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2007. 118 s. ISBN 978–80–239–8384–5.

ŠIMÁNEK, Leoš a ŠIMÁNKOVÁ, Lenka. *Pobřeží Pacifiku: na nafukovacích člunech z Kanady na Aljašku*. 1. vydání. Rtyně v Podkrkonoší: Action-Press, 2006. 118 s. ISBN 80-239-7229-4.

WELZL, Jan Eskymo. *Hrdinové Ledového moře*. 1. vydání. V Brumovicích: Carpe diem, 2004. 118 s. ISBN 80-86362-42-6.

Sekundární literatura

FAKTOROVÁ, Veronika. *Mezi poznáním a imaginací: podoby obrozenského cestopisu*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2012. 366 s. ISBN 978-80-7420-026-7.

HELLER, Jan M. *Obraz druhého v českém cestopise 19. století*. 1. vydání. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020. 262 stran. ISBN 978-80-7571-048-2.

HRABAL, Jiří. Ed. *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 347 stran. ISBN 978-80-244-4876-3.

KRÁL, Oldřich a HRBATA, Zdeněk. *Cesty: pojem – metafora – žánr*. 1. vydání. Praha: Centrum komparatistiky, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2004. 246 s. ISBN 80-7308-063-X.

MACURA, Vladimír. *Básnický cestopis, in: Poetika české meziválečné literatury (proměny žánrů)*. Praha: Československý spisovatel, 1987.

OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. 1. vydání. Praha: H & H, 2003. 516 s. ISBN 80-86022-90-0.

ROZHONĚ, Vladimír. *Čeští cestovatelé a obraz zámoří v české společnosti*. 1. vydání. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. 317 s. ISBN 80-86493-18-0.

SCHILDBERGER, František. *Podoby české literární reportáže*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 215 stran. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-9656-1.

Internetové zdroje:

ŠIMÁNEK, Leoš. *Cestovatel a spisovatel* [online]. [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.leossimanek.cz/>

ŠIMÁNEK, Leoš. Databáze knih [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/leos-simanek-11511>

ŠIMÁNEK, Leoš. *Kdo je Leoš Šimánek* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.leossimanek.cz/index.php/kdojeleossimanek>

- ŠIMÁNEK, Leoš. *Knihkupectví* [online]. [cit. 2023–02–23]. Dostupné z:
<https://www.leossimaneck.cz/index.php/knihkupectvi>
- ŠIMÁNEK, Leoš. *Leoš Šimánek – živý přenos rozhovoru z ČRo Hradec Králové – YouTube* [online]. [cit. 2023–02–18]. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=PI TkZaa5jHA>
- Všechnopárty* [online]. Dostupné z: [https://www.ceskatelevize.cz/porady/10090925908 – vsechnoparty/210522161600011/](https://www.ceskatelevize.cz/porady/10090925908-vsechnoparty/210522161600011/)
- KITTAROVÁ, Hana. *Současné vývojové tendence žánru cestopis*. Praha, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury. Obhájeno 2013–09–06. URL:<<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/59553>>.
- James Cook – Wikipedie*. [online]. [cit. 2023–02–17]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/James_Cook
- Nejkрасnější středověké rukopisy IV. – Cesty rytíře Jana z Mendevillu* [online]. [cit. 2023–03–10] Dostupné z: [http://www.stavitele –katedral.cz/nejkrasnejsi –stredoveke –rukopisy –iv –%E2%80%93cesty –rytire –jana –z –mandevillu/](http://www.stavitele-katedral.cz/nejkrasnejsi-stredoveke-rukopisy-iv-%E2%80%93cesty-rytire-jana-z-mandevillu/)
- KČT – Klub českých turistů* [online]. [cit. 2023–03–11]. Dostupné z: <https://kct.cz/historie>
- Zprávy o českém knižním trhu. Svaz českých knihkupeců a nakladatelů [online]. [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu/>

Odkazy na webové stránky:

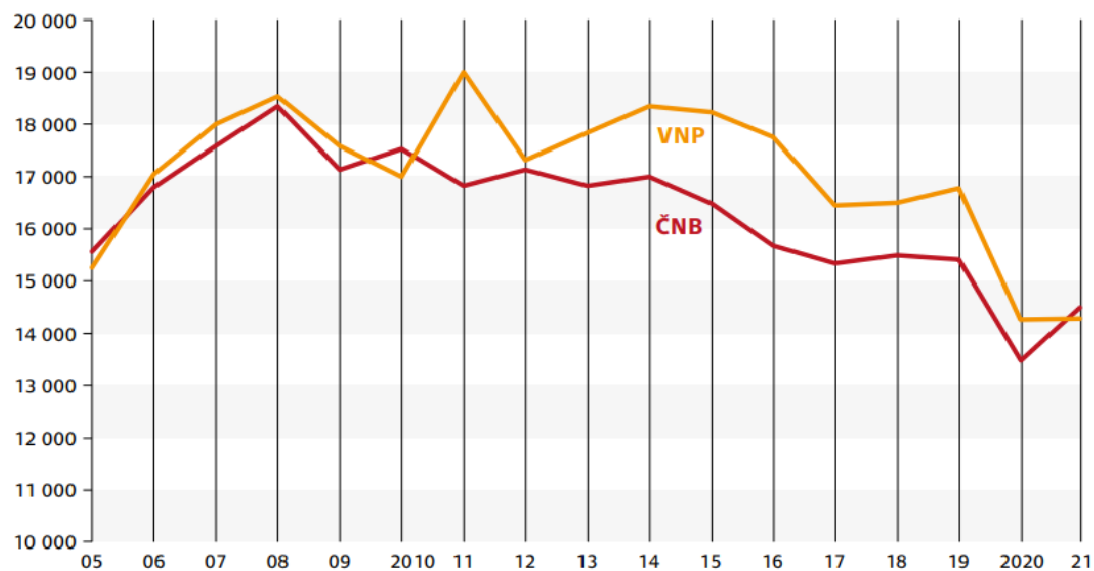
<https://typomil.com/2011/02/jak-se-co-dela-knihy/>

9 Seznam příloh

Graf č. 1	28
Tabulka č. 1	29
Obrázek č. 1	32
Obrázek č. 2	33

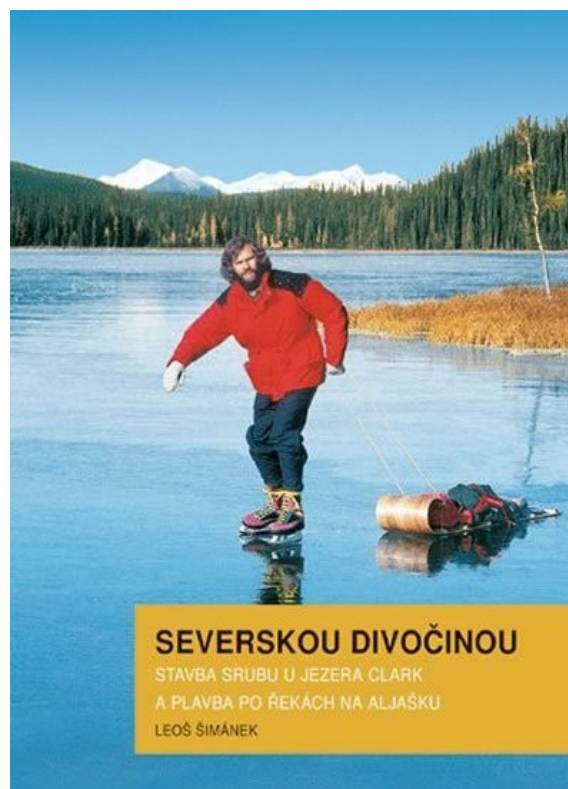
10 Přílohy

Graf č. 1: Knižní produkce 2021. Svaz českých knihkupců a nakladatelů

Tabulka č. 1: Nejčastější překlady. Svaz českých knihkupců a nakladatelů.

Jazyk	2021	2020	2019	2018
angličtina	2668	2947	3765	3704
němčina	806	760	911	963
francouzština	364	295	380	409
slovenština	335	304	385	343
španělština	184	163	113	119
italština	112	108	133	98
ruština	103	45	183	146
poština	93	106	110	121

Obrázek č. 1 - Leoš Šimánek. Foto Leoš Šimánek

Obrázek č. 2: Titulní strana knihy *Kanada: život v divočině*. Foto autor.